

מהדורת החברותא

במשנת מבוארות

עם ציורים
על פי מפרשי המשנה

מסכת שבת

ביאור משולב במשנה
פירוש רבינו עובדיה מברטנורא

• תורה בתפארתה •

©

כל הזכויות שמורות

בספר זה הושקע עמל וממון רב, על כן אין לעשות כל שימוש בכל חלק מספר זה, הן ברעיונו, תוכנו וסדרו, ללא רשות המערכת בכתב.

מהדורה ראשונה

ירושלים תש"פ

ציורים: אבישי הן

עימוד:

גיוון
עימוד ושיבוש מקצועי
052-768-2971

לוח פרשיות

משניות מסכת שבת על סדר שבתות השנה

ז: משנה ב- מכבה מבעיר	מצורע	א: משנה א,ב,ג,ד	בראשית
ז: משנה ב- מכב"פ, הוצאה	אחרי מות	א: משנה ה,ו,ז,ח	נח
ז: משנה ג,ד ח: משנה א,ב	קדושים	א: משנה ט,יזא - ב: משנה א,ב	לך לך
ח: משנה ג,ד,ה,ו,ז	אמור	ב: משנה ג,ד,ה,ו,ז	וירא
ט: משנה א,ב,ג,ד	בהר	ג: משנה א,ב,ג,ד	חיי שרה
ט: משנה ה, ו, ז - י: משנה א	בחוקותי	ג: משנה ה, ו, ז - ד: משנה א,ב	תולדות
י: משנה ב,ג,ד,ה	במדבר	ה: משנה א,ב,ג,ד	ויצא
י: משנה ו - יא: משנה א,ב,ג	נשא	ו: משנה א,ב,ג,ד	וישלח
יא: משנה ד,ה,ו - יב משנה א	בהעלותך	ו: משנה ה,ו,ז,ח	וישב
יב: משנה ב,ג,ד,ה	שלח לך	ו: משנה ט,י - ז: משנה א	מקץ
יב: משנה ו - יג: משנה א,ב,ג	קרח	ז: משנה ב- זורע, חורש	ויגש
יג: משנה ד,ה,ו,ז	חקת	ז: משנה ב- קוצר, מעמר	ויחי
יד: משנה א,ב,ג,ד	בלק	ז: משנה ב- דש, זורה	שמות
טו: משנה א,ב,ג - טז: משנה א,ב	פינחס	ז: משנה ב- בורה, טוחן	וארא
טז: משנה ג,ד,ה	מטות	ז: משנה ב- מרקד, לש	בא
טז: משנה ו,ז,ח	מסעי	ז: משנה ב- אופה, גוזז	בשלח
יז: משנה א,ב,ג,ד,ה	דברים	ז: משנה ב- מלבן, מנפץ	יתרו
יז: משנה ו,ז,ח - יח: א,ב	ואתחנן	ז: משנה ב- טווה, מיסך	משפטים
יח: משנה ג - יט: משנה א,ב,ג	עקב	ז: משנה ב- עושה בתי נירין	תרומה
יט: משנה ד,ה,ו - כ: משנה א	ראה	ז: משנה ב- אורג, פוצע	תצוה
כ: משנה ב,ג,ד,ה	שופטים	ז: משנה ב- קושה, מתיר	כי תשא
כא: משנה א,ב,ג, - כב: א	כי תצא	ז: משנה ב- תופר, קורע	ויקהל
כב: משנה ב,ג,ד,ה	כי תבוא	ז: משנה ב- צד, שוחט	פקודי
כג: משנה ו - כג: משנה א,ב	ניצבים	ז: משנה ב- מפשיט, מעבד	ויקרא
כג: משנה ד,ה	וילך	ז: משנה ב- מחתך, משרטט	צו
כד: משנה א, ב	האזינו	ז: משנה ב- כותב, מוחק	שמעוני
כד: משנה ג,ד,ה	וזאת הברכה	ז: משנה ב- בונה, סותר	תזריע

הלימוד בספר זה יעמוד
לכבוד וזכות נשמת צדיקים וחסידים מרכותינו הראשונים

רבי משה בן נחמן זצוק"ל
(הרמב"ן)

רבנו שלמה יצחקי זצוק"ל
(רש"י)

רבי שלמה בן אדרת זצוק"ל
(הרשב"א)

רבנו שמואל בן מאיר זצוק"ל
(רשב"ם)

רבנו אשר בן יחזקאל זצוק"ל
(הרא"ש)

רבי יעקב בן מאיר זצוק"ל
(רבנו תם)

רבנו מנחם בן שלמה זצוק"ל
(המאיר)

רבי יצחק אלפסי זצוק"ל
(הרי"ף)

רבי יצחק בר ששת זצוק"ל
(הריב"ש)

רבי משה בן מיוזן זצוק"ל
(הרמב"ם)

ודכותינו האחרונים צדיקים וחסידים

רבי אברהם ישעיהו קרליין
זצוק"ל

בן שמריהו יוסף וראשה לאה
החזן איש

רבי ישראל בן אליעזר ושרה
זצוק"ל

הבעל שם טוב

רבי אברהם חי זצוק"ל
בן מסעדה ושאל

רבי חיים זאנוויל זצוק"ל
בן משה ויטא צפורה
האדמו"ר מריבניץ

רבי משולם פיש זצוק"ל
בן מרדכי וצירל
האדמו"ר מטחאש

רבי חיים סינאוני זצוק"ל
בן יחיא וימאן

רבי יוסף שלמה דיין זצוק"ל
בן ג'מילה וניסים

רבי מרדכי שרעבי זצוק"ל
בן יהודה ומרים

רבי יוסף שלום אלישיב זצוק"ל
בן אברהם וזיה מושא

רבי נחמן בן פייגא ושמוחה
זצוק"ל
מברסלב

רבי אהרן יהודה לייב שטיינמן
זצוק"ל
בן נח צבי וגיטל פייגא

רבי יוסף וולטון זצוק"ל
בן שמוחה בונים
"המטאטא הקדוש"

הלימוד בספר זה מוקדש
לעילוי נשמתו הטהורה
של האי גברא רבה ויקירא צדיקא ופרישא
עובד ה' מגעודיו כל ימי חייו
דבק בהשי"ת בכל נימי רוחו ונפשו
מרנא ורכנא גאון הנפש והמחשבה

הרה"ג **רבי יעקב מרדכי**

בן חנה פרידה **גרינוואלד** זצוק"ל

מחה"ס החשובים עצות והדרכות ב"כ
רבנו הגדול הרכיץ תורה לרבים בארץ וכוה"ל והשיב רבים
מעון, זכה וזיכה לתורה ויראת שמים, חיזק ועודד אלפים
ורבבות בעצה ותושיה כדרכי נפש האדם.

גלב"ע כ"ז ניסן תשע"ט

ת.ג.צ.ב.ה.

ולעילוי נשמת מחברתו הטהורה

אשת החיל עטרת בעלה

בעלת חסד ויראת השם

הרבנית מרת **שושנה רוזא** בת דבורה ע"ה

גלב"ע ח' סיון תשע"ט

ת.ג.צ.ב.ה.

לימוד המשניות במהדורה זו מוקדש לזכרו של צדיק
העמיד תלמידים הרבה לתורה ויראת שמים, השיב רבים מעון
כשיעוריו הנפלאים וכמתק לשונו,
כיתת את רגליו במסירות נפש להגדיל תורה ולהאדירה, אימץ כוחותיו
הנפלאים להרכות חסד ונתינה מכל ליבו
האי גברא רבה יקרא אהוב לשמים ולבריות
הרה"ג רבי **חיים יחזקאל שרגא** זצ"ל
ב"ר **יצחק יעקב** ומרת **רחל אסתר שיחיו** לאו"ט
נתבקש לשיבה של מעלה ביום הולדתו
ו' בניסן תש"פ
יהי רצון קדם מאריה דבשמיא שיזכה לשבת ולחסות בצל כנפי השכינה,
זכות אלפי לומדי המשנה,
זכותם של תינוקות של בית רבן, תעמוד לו לזכות וזכרון נצח בעולם
החיים להמשיך לו זכויות בשמי מרומים
ת.נ.צ.ב.ה

צדקתו עומדת לעד

זכות לימוד המשניות בספר זה תעמוד לזכרו ולזכותו של היקר באדם
אהוב וחביב איש חיל ירא ה' ושמח במצוות מוקיר ורחים רבן

דוד בן חיים וחסיבה ע"ה

השיב נשמתו בדמי ימיו
מתוך רגשי קודש
נלב"ע בשם טוב ביום כ"ה אב תשע"ו
תהא נשמתו צרורה בצרור החיים
יהי רצון קדם מאריה דבשמיא שיזכה לשבת ולחסות בצל כנפי השכינה,
זכות אלפי לומדי המשנה,
זכותם של תינוקות של בית רבן, תעמוד לו לזכות וזכרון נצח בעולם
החיים להמשיך לו זכויות בשמי מרומים
נפשו בטוב תלין וזרעו יירש ארץ

לימוד המשניות בספר זה
יעמוד לזכות ולעילוי נשמת היקרים

איש תם ידא אלוקים וסדר מדע
רבי **יהזקאל בן עמוזמה** זצ"ל
נלב"ע כ' סיון תשע"ב
ואיתו עימו מחברתו הטהורה
המזדככת בייסורים
מרת **שמוחה בת רחל** ע"ה
נלב"ע ט"ו כסלו תשע"ג

היקר באדם
איש תם וידא אלוקים
ציון בן רחל (ריזון) ז"ל
נלב"ע כ' תמוז תשס"ג

איש יקר רוח
נזדכך בייסורים וקיבלם באהבה
ר' **יהזקאל אבנר בן יפה גורג'יה** ז"ל
נלב"ע ח' אדר תשס"ו

הלימוד במשניות יעמוד לזכותו של
איש החסד אוהב התורה ולומדיה
שמעון בן מרסל זצ"ל
שלא הותיר אחריו זש"ק

לעילוי נשמתו הזכה והמזדככת
של הבחור היקר
ר' **יגון פתוחה** ז"ל בן **שולמית** תחי'
נלב"ע ביום שב"ק כ"ז אב תשע"ג

המקום ברחמיו ירחם עליהם, ויצרוד בצרוד החיים נשמתם
ולקץ הימין יעמיד גורלם, ילוה אליהם השלום, ועל משכבם יבוא שלום
כדכתיב יבוא שלום ינחמו על משכבותם הולך נכחו הם וכל השוכבים עמם
ככלל הרחמים והסליחות וכן יה"ר ונאמר אמן

ת.נ.צ.ב.ה.

הסכמות ומכתבי ברכה

למשניות המצויירות - ולמשנה המבוארת

הגאון הגדול רבי ישראל גנס שליט"א מראשי ישיבת קול תורה

אייר תש"פ

הרב... שיחי' הראני את המשניות עם הציורים הנפלאים שהינו עומד להוציא לאור עולם.

ניכרת בעבודת קודש זו השקעה רבה ועמל רב שהשקיעו בזה מומחים גדולים בתחום, ובודאי שיהא בהוצאתם תועלת רבה ובהירות נפלאה בהבנת לימוד המשניות לצעירי הצאן.

ברכתי נתונה להם שימשיכו לזכות את הרבים ולהאיר את עיני ילדי ישראל מתוך בריאות נחת ושמחה כל הימים.

בברכת התורה

ישראל גנס

הגאון הגדול רבי משה צדקה שליט"א ראש ישיבת פורת יוסף

כבוד הגאון... בן ידידי רב פעלים רבי... שליט"א, זכה כעת לחבר חיבור שוה לכל נפש על המשניות פירוש למשנה, ופירוש לברטנורא, והערות ראשונים ואחרונים, לתלמידי חכמים, בעלי בתים ותלמידים, וכבר המליצו על חיבור זה גדולי תורה, בערכו של חיבורו.

ולא נצרכה אלא לברכה שיזכה המחבר להגדיל תורה ולהאדירה מתוך אושר ונחת.

החותם בברכה

משה צדקה

הגאון הגדול רבי אברהם צבי מרגלית שליט"א רב העיר כרמיאל ונשיא מפעל המסכתות

היו למראה עיני גליונות מחיבורו המיוחד של הגאון הרב... שליט"א, חיבור נפלא על פרושו של המרא דמתניתין, רבי עובדיה מברטנורא, מיוחדתו של החיבור בכך שהוא שומר על היין הישן וטעמו הערב מבלי לשלוח בו יד, אך מאידך גיסא מוסיף נופך על הקיים בלשון קלילה ונהירה השוה לכל נפש, ובכך הוא מנגיש את דברי רבינו עובדיה לכל אחד באשר הוא שם, והכל נעשה בשום שכל ובתבונה רבה.

בנוסף לכך עיטר הרב המחבר את פירושו בהערות והארות קצרות אשר קולעות למטרה במינן הנכון, אשר אינן מכבירות על הלומה, ומאידך גיסא מעשירות את עולמו בדיעות חשובות ונצרכות.

לא נותר לי אלא לאחל לרב המחבר, אשר ידיו רב לו בתורה שבכתב- חיבוריו ובתורה שבע"פ- תלמידיו שומעי לקחו, שזכותם של התנאים ועמם רבינו עובדיה תעמוד לו ולזרעו שלא תמוש התורה מהם ויעסקו תדיר בתורה מתוך בריאות איתנה חדוה ושמחה.

בברכת התורה

הרב אברהם צבי מרגלית

רב העיר כרמיאל

הגאון הגדול הרב אליהו בקשי דורון זצוק"ל הראשון לציון ונשיא מוסדות בנין אב

יום ראשון ג' אדר תשע"ח

הובא לפני המשניות מפוארות אשר יוצא לאור ע"י צוות תלמידי חכמים בראשות הרב... שליט"א, ובו ביאור המשנה בשפה ברורה ונעימה, וביאור דברי רבינו עובדיה מברטנורא ביאור נרחב בתוספת הערות מפי ספרים וסופרים.

מן המעט שראיתי, נוכחתי לדעת כי דבר גדול עשו לזכות את הרבים גדולים על הקטנים, באשר המשנה ומפרשיה מבוארים בטוב טעם למען דעת. וזה החילם לעשות במסכת ברכות.

לא נצרכה אלא לברכה, שיוסיפו הרבנים העורכים והמסייעים דרכם בקודש להוסיף ולזכות את הרבים ולברך על המוגמר בקרב ימים, מתוך בריאות גופא ונהורא מעליא וכל טוב.

בברכה

הרב אליהו בקשי דורון

הראשון לציון

ונשיא מוסדות "בנין אב"

הגאון הגדול הרב שמאי קהת גרוס הכהן שליט"א מו"ץ דקהל מחזיקי הדת בא"י - בעל 'שבט הקהתי'

הנני ג"כ מסכים ומאשר להדפיס המשניות, פירוש נפלא קנקן חדש עם כל מיני מגדים, וגם כן בדפוס נאה שנותן חשק לתלמידים ללמוד, לחזור, ולהבין המשניות על בורייך, והנני מאד ממליץ על זה.

בעה"ח לכבוד התורה
שמאי קהת גרוס הכהן

הגאון הגדול הרב דוד יוסף שליט"א ראש בית המדרש "יחווה דעת" וחבר מועצת חכמי התורה

ב"ה ירושלים, ה' אייר התשע"ח
הסכמה

ראה ראיתי גליונות הספר הנותן אמרי שפר, ובו משניות מבוארות, והוא פירוש נפלא לתלמידים על סדר המשנה, הולך סביב פירושו של רבנו עובדיה מברטנורא, ועוד מפרשי המשנה, בתוספת הערות ציונים ומקורות, ובשילוב ציורים ותמונות, איישר חילם לאורייתא.

בעברי בן בתריו ראיתי כי את הכל יפה עשו, ערכו וביארו בשפה ברורה ובבהירות נפלאה, דברים המיוסדים על אדני פז, דבר דבור על אופניו, ודבר טוב עשו והוא סיכום ההלכות היוצאים מהמשנה על פי הרמב"ם ושאר ראשונים, השולחן ערוך ועוד נושאי כלים, והוא חידוש גדול ונפלא להבנת ההלכה ליסודותיה, ובודאי שיש בספר זה תועלת רבה הן לתלמידים להבנה לשינון ולחזרה, והן למחנכים ושאר לומדים. והנני מתכבד לברך את הרבנים שליט"א חברי המכון שיזכו להפיץ מעיינותיהם חוצה, ויחברו עוד חיבורים נפלאים ומועילים לזכות את הרבים, ולהגדיל תורה ולהאדירה מתוך שלום ושלוה עושר וכבוד וכל טוב, אמן.

בברכת התורה
דוד יוסף

הגאון הגדול רבי ציון בוארון שליט"א

ישמח לב מבקשי ה'

בעזה"ת שמחתי לראות את המשניות שבהוצאתכם אשר ממש ניתן לומר עליה שעדיין לא היה כבושם הזה, כאשר כל המסכתא מודפסת בהידור רב עם פירוש רבינו עובדיה ועיקר תוספות יום טוב, ומיד אחרי זה מופיעה כל משנה עם פירוש קצר מאד בגוף המשנה, פירוש המיקל על הלומד להבין עיקר המשנה תוך כדי הקריאה באופן נפלא ביותר. ואף גם זאת עשו, והוא ביאור רבינו עובדיה בצורה יפה ובהירה ובלשון צחה אשר תובן לכל קורא ומעיין, וביותר לתלמידים היקרים תינוקות של בית רבן, אשר בודאי יהיה להם לתועלת מרובה להבנת המשניות בצורה קלה ויסודית.

ועוד דבר טוב עשו בעמם להאיר עיני הלומדים ביסודות הפירוש ומקורותיו הטהורים עם ציצים ופרחים נאים, וקראו לזה בשם "הערות וביאורים", תפוחי זהב במשכיות כסף! באופן שכל מעיין יראה שהמשניות הללו מלבד תועלתן הגדולה לצעירי הצאן צאן קדושים, אשר יגילו בשמחה בלימודם המושך והמללב במשניות אלו, אלא גם להורים ולמלמדים ולכל קורא ולומד רבה התועלת, להבין כראוי דברי תורתנו הקדושה, וטוב יעשו מנהלי בתי הספר והתתי"ם לעודד הלימוד במשניות האלה, וכן לדעתי חובה על כל הורה להיות בביתו ובחומותיו, וגם אלה שהם בני תורה ותלמידי חכמים ימצאו בזה תועלת מרובה להקל עליהם הלימוד והחזרה עם ילדיהם בצורה יסודית ונעימה, ומבלי צורך לפתוח ספרים באמצע הלימוד (דבר שמנתק את הריכוז כידוע) באשר הכל ערוך לפנייהם כשולחן ערוך דבר דבור על אופניו.

יבורכו מאת ה' אלוקי ישראל כל המשתדלים ועמהם כל המביאים ברכה אל ביתם את המשניות המיוחדות האלו, יבורכו כולם בזרע ברך ה' זרעא חייא וקיימא וכו' אכ"ה.

הר"ד ומדבר בכבודה של תוה"ק ועוסקיה בטהרה
צ. בוארון

הקדמה

זכות גדולה נפלה בחלקנו, להגיש בפני כלל לומדי התורה את מסכת שבת מסדרת משניות 'אבוקה'. בסייעתא דשמיא מופלאה אחר שזכינו שהמסכתות שבהוצאתנו- מסכת ברכות, ומסכת פסחים התקבלו באלפי בתי ישראל, בתי מדרש ותלמודי תורה בארץ ובגולה, והפכו לנכסי צאן ברזל אצל ילדי ישראל צאן קדושים ואבותיהם. ובס"ד נתקבצו אצלינו תגובות נלהבות המעידים על החשק הגדול והחדוותא דאורייתא שנתווספו אצל תינוקות של בית רבן בלומדם במשניות שבמהדורתינו.

והנה כעת מקץ שנתיים ימים של שקידה מתמדת על היצירות המופלאות, יוצאת לאור מסכת שבת מבוארת ומצויירת בחן הדר ופאר רב. מיד לאחר מכן בקרוב ממש יצאו לאור בס"ד מסכתות נוספות הערוכות ומוכנות לדפוס, סדרת המשניות עתידה לראות אור בשלימות על כל סדר מועד, ושלושת הבהות במסכת נזיקין- בעז"ה בעתיד הקרוב.

במהדורה זו הדפסנו את המשניות בשלימותן, עם פירושו היסודי והמובהק של רבנו עובדיה מברטנורא, בתוספת ביאור קל בשפה ברורה וצחה אשר הוא בנוי ומיוסד בדייקנות על דברי הרע"ב ושאר מפרשי המשנה, ביאור נפלא זה קיבל את הסכמתם וברכתם של גדולי ישראל שליט"א.

גולת הכותרת והחידוש הגדול במהדורה זו, הינם הציורים המדויקים להפליא, המבארים ומפרטים את דברי המשנה באור צח, חי ומוחשי, וידועה היא משכבר התועלת הגדולה הקיימת בראיה המוחשית, מלבד חשקת התורה שהיא מוסיפה לצעירי הצאן, באמצעות ההמחשה נתפסים הענינים באופן חי, ונקלטים היטב בגנזי נפשותיהם הטהורות של תשב"ה, ובזכות ההמחשה עומדים הדברים לעיניהם ימים רבים, ותורמים רבות להבנת דברי המשנה, שלא כל קורא יכול לעמוד עליהם מתוך דברי הביאור בלבד. הדבר נצרך בפרט בימינו אנו שרחוקים אנו שנים רבות מתקופת המשנה, וחפצים שהיו משמשים בזמנם אינם שימושיים בימינו, ומחמת המחסור בציורים נמצאים התלמידים חסרים ידיעה ברורה ובהירה, עתה באמצעות הציורים ניתן להחיות לנגד עיני הלומד את הדברים שבהם הוא עוסק, וכל זה מועיל להבין כראוי את דברי המשנה ואת המפרשים. אין כל ספק שתועלת עצומה יש בכך להורים ולמלמדים המעונינים לאתגר את צעירי הצאן הקדושים ולהוסיף על ידיעותיהם.

ידועים הם דברי חכמינו ז"ל במסכת מנחות (כט, א, ומקורו במכילתא פי"ב, א):

שלשה דברים היו קשים לו למשה, עד שהראה לו הקב"ה באצבעו, ואלו הן: מנורה, ראש חודש ושרצים. וברמב"ם (הלכות קידוש החודש פ"א ה"א) התבאר שמראות אלו הראה הקב"ה למשה במראה הנבואה. עי"ש.

ובודאי אין לנו כל השגה במה נתקשה משה רבנו, אולם דמות ראייה יש בכך, על הבנת

הלב התלויה במראית העין. ובמסכת סנהדרין (ה, א) מסופר על רב ששהה שמונה עשרה שנים אצל רועה בקר, כדי ללמוד ממנו את פרטי הדינים של דיני בכור, באופן מוחשי וחי. ואלו דברי קדשו של רבנו השל"ה הקדוש בשער האותיות (אות ק בד"ה לתלמוד תורה) על צורך שיצייר אדם לפניו את הדברים שלומד ועוסק בהם:

גם 'בידיו' יצייר צורות משמעותות חמורות המזכרות בתלמוד, כמו בעירובין וסוכה, והרבה כהם. 'רגליו' ירוצו לתורה, לבית המדרש, ילך מחיל אל חיל. הרי נעשה מרכבה, שיעור קומה בתלמוד תורה, עי"ש.

ואף רבותינו ראשונים כמלאכים, היו מרבים לצייר ציורים בחיבוריהם, כן עשה רש"י, הרמב"ם, הרי"ף, הגר"א ועוד רבים מחכמינו, אלא שבמקומות רבים נשמטו על ידי המדפיסים. [ראה פיה"מ להרמב"ם מסכת מידות פ"ב משנה ג, ובמקומות רבים בסדר זרעים ובתבנית כלי המשכן, ראה עוד ברי"ף בהלכות שבת ח, ע"א, ועוד].

על הוראות הציורים הופקד צוות תלמידי חכמים אשר עמלו ללא לאות ללבן את המשניות על פי המפרשים ולהגישם בצורה ברורה ונהירה. בצד כל ציור נכתב המשא והמתן התורני, וכן צוינו המקורות שעל פיהם שורטט הציור בתוספת ידיעות חשובות ומושגים רבים שיחכימו ויעשירו את הלומדים. עם כל זאת, על אף הכוחות הגדולים שהושקעו בבהירות הדברים ובירורם, אין הדברים קבועים במסמרות, ובוודאי שלא נועדו לפסוק הלכה מתוכם.

יעמדו על הברכה כל העוזרים והמסייעים בפרוייקט חשוב זה, תלמידי חכמים, רבנים ומחנכים, זכות לימוד המשנה תעמוד להם לברכה בכל עמלם, זכות המשנה תגן בעדם, יתמלאו כל משאלות ליבם לטובה ולברכה, ויראו ברכה והצלחה בכל מעשה ידיהם.

תודות וברכות מרובות לצייר היקר ברוך הכשרונות ה"ה אבישי חן הי"ו, אשר האציל מסגולותיו האומנותיות לצייר בהידור רב, ובעטו עט אומן שרטט בדיוק נפלא את דברי המשנה על פי התיאורים שהרצינו לפניו כפי העולה מדברי רבותינו הפרשנים והפוסקים.

בסיום, נודה מקרב לב לחברותא הנפלאה' הני תרי צנתרי דדהבא דיתבי ביני עמודי, חכמי לב, מלאי תורה וחסד, חכמה ובינה, שהודות למסירותם העצומה והאדירה לכל דבר שבקדושה, זכינו לברך על המוגמר, יהי רצון קדם מאריה שמיא, שיתברכו הם ובני ביתם בכל מילי דמיטב, ובכל אשר יפנו ישכילו ויצליחו, להגדיל תורה וחסד ולהרבות כבוד שמים-לשם שמים, וחכויות הלימוד במשניות אלו יזקפו לזכותם בעולם הזה, ולנצח נצחים.

מכון 'אבוקה' - ירושלים

שנת תש"פ

מבוא

מסכת שבת

רבינו המאירי בתחילת חיבורו על מסכת שבת, מונה ארבעה עניינים שעוסקת בהם מסכתנו בעשרים וארבעה פרקים, ואלו הן:

א - ביאור המלאכות האסורות בשבת מדין תורה, אופני ושיעורי החיוב על עשיית מלאכות אלו.

ב - דברים שאסרו חכמים לעשותם בשבת, הנקראים איסורי שבות, מוקצה ושאר גזירות חכמים.

ג - דברים שצריך אדם לעשותם בשבת (ובערב שבת) משום חובה, או מצוה.

ד - דברים הדומים למלאכה, שמותר לעשותם בשבת משום כבוד שבת, או לצורך חולי.

ובאמת שעיקרי דיני שבת מבוססים על מלאכות שבת ותולדותיהם האסורות מהתורה. להלן יפורטו בהרחבה כללי ותנאי מלאכות שבת האסורות מדאורייתא, והתנאים שנוספו בהם מדרבנן.

מלאכות שבת

• לימוד מלאכות שבת מהמשכן

התורה בתחילת פרשת ויקהל אומרת: ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים אשר ציוה ה' לעשות אותם: ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון לה' כל העושה בו מלאכה יומת: לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת: ואחר כך אומרת לנו התורה את תרומת העם למלאכת המשכן, ואת כל סדר עשיית המשכן וכליו ובגדי הכהונה.

הגמרא¹ למדה מהפסוק "אלה הדברים" שנשמך לפסוק "ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קודש" שאותם הדברים שאני אומר לכם לעשות למלאכת המשכן, ששת ימים תעשו אותם, אבל היום השביעי (שבת) יהיה לכם קודש שבת שבתון, ואסור לעשות בו את המלאכה שאני מצווה אתכם לעשות כל השבוע עבור בניית המשכן.

ולכן כל מלאכה שהיתה כדוגמתה וכצורתה במלאכת המשכן אסור לעשותה ביום שבת מן התורה, ומי שעושה אותה בשבת במזיד חייב כרת, ובאם היתה התראה ע"י שני עדים שהתרו בו לפני עשיית המלאכה שלא יעשה מעשה זה ועשאו הרי הוא חייב סקילה בבית דין סקילה כמו שהפסוק ממשיך ואומר: כל העושה בו מלאכה יומת. אולם אם עשה כן בשוגג הרי הוא מביא קרבן חטאת על שגגתו.²

1. שבת (ט).

2. רמב"ם הלכות שבת פ"א ה"א.

• מניין המלאכות שהיו במשכן

חכמינו בתלמוד³ מנו שלושים ותשע מלאכות שהיו במשכן לצורך בניית המשכן, ומצאו גם רמז בתורה למספר שלושים ותשע מלאכות, שבכל התורה כתוב שלושים ותשע פעמים את המילים מלאכה - מלאכת - מלאכתו. (חזן מהפסוק "והמלאכה הייתה דים והותר" ששם הפירוש והמלאכה היינו שהתרומות שתורמו למשכן היה די והותר).

• חלוקת המלאכות

שלושים ותשע המלאכות שהיו בעשיית מלאכת המשכן מתחלקים לכמה קבוצות, כל קבוצה הייתה תהליך עשיית חפץ אחד במלאכת המשכן.

• המלאכות שהוצרכו לצביעת היריעות

א. אחד עשרה מלאכות שהוצרכו כדי לעשות צבע מצמחים וכל מיני סממנים, בכדי לצבוע את יריעות המשכן (ששימשו כתקרה למשכן), הפרוכות המבדילות בין החצר למשכן ובין הקודש לקודש הקדשים, בגדי הכהונה, כיסויים לכלי המשכן בשעת המסעות. והם: זורע, חורש, קוצר, מעמר, דש, זורה, בורר, טוחן, מרקד⁴, לש ואופה (או מבשל).

• המלאכות שהוצרכו לעשיית היריעות

ב. שלש עשרה מלאכות שהוצרכו כדי לעשות את האריגים שמהם עשו את יריעות המשכן, בגדי הכהונה, כיסוי כלי המשכן, ופרוכות המסך, והם: גוזז, מלבן, מנפץ, צובע, טווה, מיסך, עושה שני בתי נירין, אורג שני חוטים, פוצע שני חוטים, קושר, ומתיר, תופר שתי תפירות, קורע על מנת לתפור שתי תפירות.

• המלאכות שהוצרכו לעשיית כיסויי המשכן

ג. שבע מלאכות שהוצרכו לעשות את כיסויי המשכן הדברים שהיו עשויים מעורות - כמו עורות התחש לכיסוי על המשכן, כיסויים לכלי המשכן בשעת המסעות, והם: צד, שוחט, מפשיט, מולח, משרטט, ממחק ומחתך.

• המלאכות שהוצרכו לסימון הקרשים

ד. שתי מלאכות שהוצרכו כדי לסמן את הקרשים, שידעו כל קרש באיזה צד מצידי המשכן הוא עומד והם: כותב ומוחק.

• המלאכות שנעשו בפירוק המשכן והרכבתו

ה. שתי מלאכות שהיו עושים בשעת הקמת המשכן, ובשעת פירוק המשכן, והם: בונה וסותר.

ו. שתי מלאכות שהיו עושים כדי להתיך את הכסף והזהב והנחושת, בכדי לעשות מהם כלים למשכן, אדנים, עמודים, וציפוי לקרשים, ואח"כ היו שמים את הכלים במים כדי שיתחזקו יותר ויתחסמו יותר, ובכדי לבשל את הסממנים. והם: מכבה ומבעיר.

עוד מלאכה הייתה במשכן שהיא מלאכת סיום לכל הקבוצות של המלאכות שמנינו, והיא: מכה בפטיש. שזה גמר המלאכה כגון אחר עשיית הכלי היו מכים עליו כדי ליישר את עקמיותו, או אחר האריגה היו מוציאים מהבגד את כל החוטים הבולטים, וזה גמר עשיית המלאכה.

3. שבת (מט: וברשי שם). ועיין בספר טל אורות (בן גויא, דפוח עמוד פג) שהקשה שיש ס"א פעם תיבת מלאכה, וראה שם מה שתירץ.

4. מלאכות זורה בורר ומרקד, עניינין דומה ומהות כל המלאכות הללו היא הפרדת פסולת המעורבת באוכל, ובכל אופן מנו אותם כשלש אבות מפני שכל מלאכה שהיתה בעבודת המשכן מונים אותה אב מלאכה בפני עצמו.

המלאכה האחרונה היא הוצאה מרשות לרשות. שהייתה בהבאת התרומות עבור עשיית מלאכת המשכן. ולמדו חכמים זאת⁵ מהפסוק (שמות לו, ו) ויצו משה ויעבירו קול במחנה לאמר איש ואשה אל יעשו מלאכה לתרומת הקודש ויכלא העם מהביא, אנו רואים שגם להבאת תרומות קוראת התורה מלאכה. ואיזו מלאכה היא, הוצאה מרשות לרשות, מרשות היחיד לרשות הרבים או מרשות הרבים לרשות היחיד.

• אבות ותולדות

איסור עשיית מלאכה בשבת מתחלק לשני חלקים. חלק אחד נקרא אב, וחלק השני נקרא תולדה. מלאכה - זוהי מלאכה שהייתה נעשית במשכן, כגון אפיה, הבערה.

תולדה - זה סוג מלאכה שלא הייתה דוגמתה במשכן, ואינה מנויה בתוך הל"ט מלאכות שמנינו, אבל היא דומה למלאכה. כגון: השקיית צמחים, פעולה זו היא תולדה של מלאכת זורע, שהמשקה גורם בהשקאה להצמיח את הזרעים שזרע. מסקל אבנים משדהו כדי שתהיה ראויה לזריעה זה תולדה של מלאכת חורש, שגם החורש מכין את השדה לזריעה. שני חלקי המלאכה, אב ותולדה אסור לעשותם בשבת מן התורה.

• ההבדל בין אב לתולדה

ההבדל בין אב לתולדה הוא: שאם עשה בשוגג אב מלאכה ותולדותיה, והכל בתוך העלם אחד (פירוש: שלא ידע בנתיים שמלאכה זו אסור לעשותה בשבת) חייב רק קרבן חטאת אחד. אבל אם עשה שתי אבות מלאכה או עשה אב מלאכה של מלאכת זורע, ותולדה של מלאכת חורש אף על פי שזה היה בהעלם אחד (שלא ידע בנתיים שמלאכה זו אסורה לעשות בשבת) חייב על האב של זורע קרבן אחד, ועל תולדה של חורש קרבן אחד, ומביא סך הכל שני קרבנות חטאת.⁶

• איסורי דרבנן-שבות

חכמים הוסיפו איסורים נוספים בשבת, כדי לעשות גדר לאיסור של תורה, שלא יבואו העם להיכשל באיסור של תורה. כגון: האיסור לרכוב על בהמה, שמא יבוא לקטוף ענף כדי להכות בו את הבהמה, שלא תסטה מהדרך הישרה. ונקראו איסורים אלו בשם שבות על שם השבת, ולמדו חכמים איסור זה מהפסוק את שבתותי תשמורו שיש שני איסורים גם שבת וגם שבות, ובלשון רבים שבתותי.⁷

• ההבדל בין איסור מהתורה לאיסור דרבנן

אין הבדל בחומר האיסור של מלאכה, בין אם איסורה מן התורה, ובין אם איסורה מדרבנן, כיון שגם על מצוות דרבנן נצטוונו בתורה שנאמר "על פי התורה אשר יורוך, ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל" ומי שעובר על איסור דרבנן עובר בלאו שנאמר "לא תסור מן הדבר", ומי שמקיים דברי חכמים מקיים עשה שנאמר "על פי התורה אשר יורוך".⁸

ההבדל בין איסור מן התורה לאיסור מדרבנן הוא בעונש של העושה מלאכה בין בשוגג ובין במזיד, שהעושה בשבת מלאכה שאיסור עשייתה מהתורה, חמור עונשו מהעושה מלאכה שאיסור עשייתה מדרבנן. שאם עבר על איסור מהתורה: אם היו עדים שראו אותו בשעה שעשה את המלאכה, והתרו בו ואמרו לו תדע לך שהיום שבת, ואסור לעשות מלאכה זו, ואם תעשה בית דין יסקלו אותך, והוא אומר יודע אני, ועשה את המלאכה, באים העדים לבית דין ומעידים עליו, אם נמצאו עדים נאמנים, ועדותם נכונה, פוסקים את דינו לסקילה.

5. רמב"ם (פי"ב מה שבת ה"ח).

6. רמב"ם (פי"ז מה שבת ה"ז).

7. מכילתא (פרשת כי תשא פרשה א).

8. רמב"ם (פי"א מה ממרים ה"א וה"ב).

וסדר סקילה כך הוא: שהיו משליכים אותו מבניין גבוה שתי קומות, ואם לא מת משליכים על לבו אבן גדולה, ואם לא מת היו כל העם זורקים עליו אבנים עד שימות.⁹ ואם לא היו עדים בשעה שעשה את המלאכה, היה נענש בעונש כרת, שמת מהעולם לפני גיל שישים.¹⁰ ואם לא ידע שהיום שבת או לא ידע שהמלאכה הזאת אסור לעשותה בשבת, ואח"כ נודע לו שעשה מלאכה בשבת, מביא קרבן חטאת לבית המקדש, ולפני שחיתת הקרבן היה מתוודה את עונו עליו ומתכפר לו על ידי ההקרבה.¹¹

אבל העובר על איסור דרבנן, אם עבר במזיד והתרו בו עדים חייב מכת מרדות, שהיו מלקים אותו לפי אומד בית דין.¹² ואם עבר על איסור דרבנן בשוגג יעשה תשובה ויתכפר לו.

• גדרי חיוב מן התורה בעשיית מלאכה

א. **מלאכה שלימה:** דהיינו שיעשה את כל המלאכה ולא חציה, לדוגמא מלאכת הוצאה מרשות לרשות מורכבת משני חלקים: עקירה והנחה, עקירה מרשות הרבים והנחה ברשות היחיד (או להיפך), אדם שעקר חפץ מרשות אחת ולא הניחו ברשות אחרת, כגון שהוציא חפץ מביתו שזה רשות היחיד דרך החלון לרחובה של עיר, ובא אדם שני ולקח את החפץ מידו של הראשון ועשה הנחה, שניהם עברו איסור רק מדרבנן כיון שעשו רק חצי מלאכה.¹³

ב. **שהמלאכה צריכה להעשות לצורך גופה:** אבל מלאכה שאין צריך לגופה אסורה רק מדרבנן. כגון: חופר בור ואין צריך לבור עצמו אלא רק לעפר שהוציא ממנו, כיוון שמלאכת חופר שהיא תולדה של חורש נעשתה לא לצורך המלאכה, איסור זה הוא רק מדרבנן. וכן אם כיבה בשבת נר דולק בכדי שלא ייגמר השמן, ולא מפני שצריך לכיבוי שיהיה חושך, אסור רק מדרבנן.¹⁴

ג. **שינוי:** עשה מלאכה דרך שינוי, עבר על האיסור מדרבנן. כגון: שהוציא חפץ מרשות היחיד לרשות הרבים (במקום שאין עירוב) בתוך הכובע, עבר איסור מדרבנן, משום שאין חיוב מן התורה עד שיוציא כדרך המוציאים.¹⁵

ד. **מתעסק:** כגון אם רצה לחתוך ירק תלוש, וחתך בשוגג ירק שני שהוא מחובר, עבר איסור מדרבנן.¹⁶ ודווקא שנוח לו שלא יחתך הירק השני, אבל אם חפץ שגם הירק השני יחתך עובר על איסור תורה, כי הוא בגדר מתכוין.

ה. **מקלקל:** כגון קורע בגדים כדי להשחית אותם, או שובר כלים, אף אם קורע כדי להרגיע את כעסו, או שקורע כדי לצאת ידי חובת קריעה (על מנתו), עבר איסור רק מדרבנן, אבל מן התורה פטור, דמקלקל פטור, וגם פטור מחמת שהיא מלאכה שאינה צריכה לגופה.¹⁷

ו. **דבר המתקיים:** שתהיה המלאכה מתקיימת, אבל אם עשה דבר שאינו מתקיים, כגון: תפירה שאינה עשויה לקיימא, או קשר שאינו של קיימא, כתב על דבר שאינו מתקיים, או בדיו שאינו מתקיים, עבר איסור רק מדרבנן.¹⁸

9. רמב"ם (פ"ו מה' סנהדרין, ופ"ז מה' שבת ה"ז).

10. תוס' (שבת כה. ד"ה כרת).

11. רמב"ם (פ"ז מה' שבת ה"ז).

12. רמב"ם שם (פ"א ה"ב).

13. גמ' (שבת ב.) וברש"י שם ביאר דעקירה הוי חצי מלאכה.

14. ב"י (אורח סימן רעח).

15. רמב"ם (פ"ב מה' שבת ה"ג).

16. רמב"ם (שם, פ"א ה"ד).

17. שו"ע (אורח סימן שמ ס"ד), ב"י (אורח סימן רעח).

18. מגיד משנה (פ"א מה' שבת ה"ז).

פרק

א

דיני מלאכת הוצאה,
ודברים האסורים והמותרים
בערב שבת

מסכת שבת

פרק א

יציאות השבת שתיים שהן ארבע בפנים, ושתיים שהן ארבע בחוץ.

פרק א א. יציאות השבת.
הוצאות שמרשות לרשות האמורות אצל שבת, והכנסות נמי קא קרי יציאות הואיל ומוציא מרשות לרשות. והאי דתני יציאות ולא תני הוצאות, לישנא דקרא נקט, דכתיב (שמות טז, כט) אל יצא איש ממקומו, ומניה דרשינן הוצאה,

אל יצא איש עם הכלי שבירו ללקט המן: שתיים שהן ארבע. שתיים מן התורה, הוצאה והכנסה לבעל הבית העומד בפנים ברשות היחיד, ועל שתיים אלו חייב על שגגתו חטאת, ועל זדונו כרת, ועל התראתו סקילה, כמו בכל שאר מלאכות של שבת: שהן ארבע. מדבריהם הוסיפו שתיים, לאסור לכתחלה היכא שהמלאכה נעשית על ידי שנים זה עוקר וזה מניח, דשנים שעשאוה פטורים, שנאמר (ויקרא ד, כז) בעשותה אחת מכל מצות ה', העושה את כלה ולא העושה מקצתה, וכן בכל מלאכות של שבת אמרינן יחיד שעשאה חייב, שנים שעשאוה פטורים: ושתיים שהן ארבע בחוץ. שתיים מן התורה, הוצאה והכנסה לעני העומד בחוץ ברשות הרבים: שהן ארבע. מדבריהם הוסיפו

המשנה המבוארת

פרק א

משנה א

אף שמלאכת הוצאה מנויה בסוף אבות המלאכות, בכל זאת הקדימוה חכמים ופירטו דיני הוצאה בתחילת המסכת מפני שמלאכה זו מצויה תמיד ויכולים להכשל בה בקלות [רמב"ם בפי"מ, רבנו תם בתוס' שבת ב, א ד"ה יציאות השבת]. ויש שפירשו, שהקדימו מלאכה זו מפני שנכתבה במפורש בתורה (שמות טז, כט) "אל יצא איש ממקומו ביום השביעי". [תו"ט, קול נפתלי, קול הרמ"ז].

המשנה שלפנינו מסכמת שמונה אופנים של איסורי הוצאה שונים מרשות לרשות, בסדר זה: ב' איסורים מדאורייתא לעני העומד בחוץ, ב' איסורים דאורייתא לבעל הבית העומד בפנים. ב' איסורים מדרבנן לעני העומד בחוץ, ב' איסורים מדרבנן לעשיר העומד בפנים.

יש לציין שהדוגמא המובאת במשנה 'עני- ובעל הבית' אינה בדוקא אלא כך יהיה הדין גם בסתם אדם, אלא שבאה המשנה ללמדנו שאף שיש בכך מצות צדקה שבעל הבית עושה עם העני, בכל אופן אין זה סיבה לעשות מלאכה בשבת. [רבנו עובדיה מברטנורא במשנתנו. להרחבה ראה: פיה"מ להרמב"ם, תו"ט, גור אריה למהר"ל ד"ה יציאות, שו"ת שערי דעה ח"ב סוס"י יז, גליוני הש"ס שבת ב, א]

הגדרה מפורטת של ארבע רשויות שבת מבוארות להלן בהקדמה לפרק יא.

יציאות השבת - באיסור מלאכת הוצאה והכנסה מרשות לרשות בשבת, שתיים - יש שני אופני הוצאה והכנסה שאסורים מן התורה וחייבים עליהם חטאת, שהן ארבע - ועוד שני אופנים שאסורים מדרבנן, וביחד הן ארבע אופני הוצאה והכנסה בפנים - למי שעומד בפנים דהיינו ברשות היחיד. ושתיים שהן ארבע, בחוץ - וכן יש שני אופני הוצאה והכנסה שאסורים מן התורה

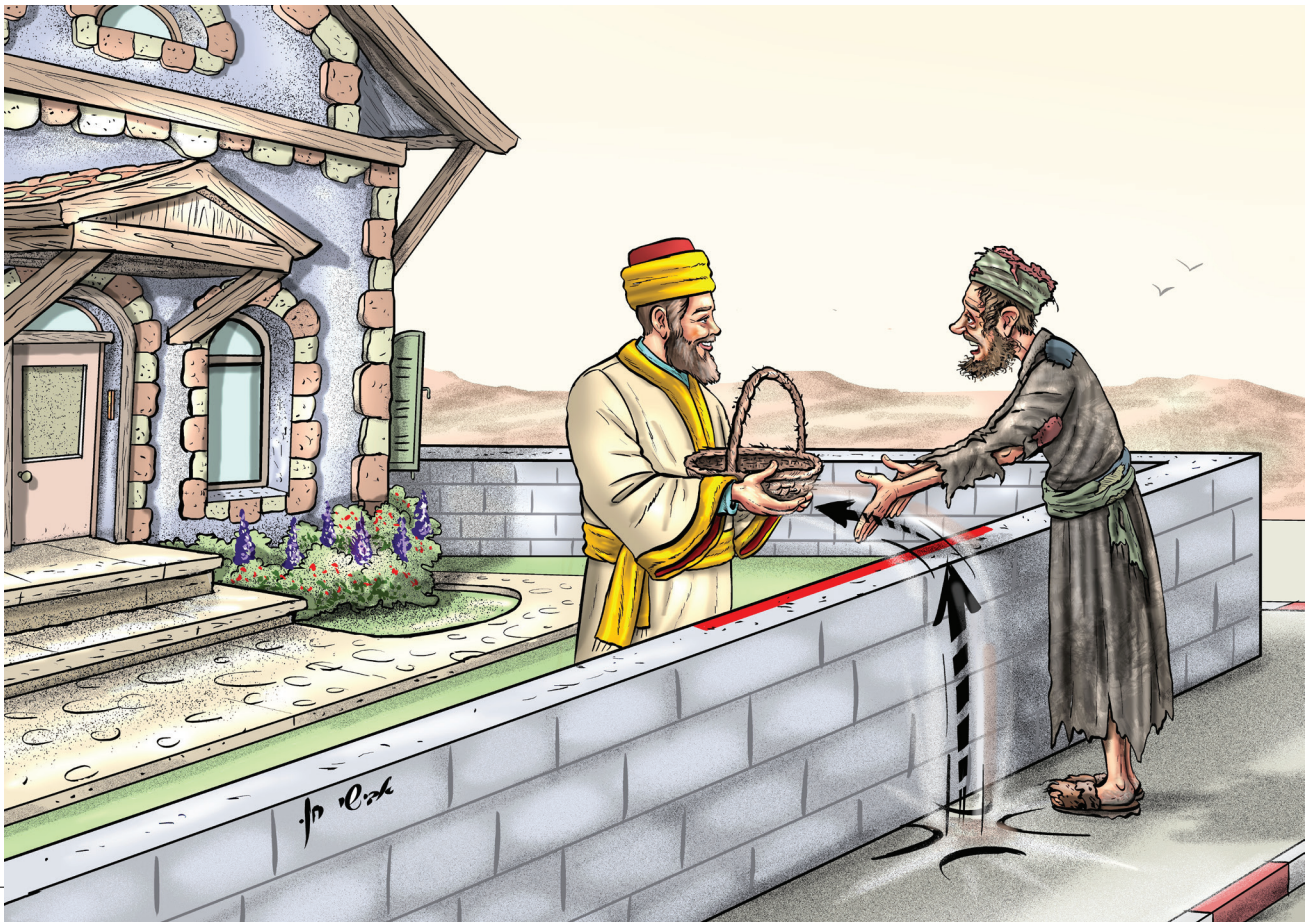
פִּיצַד. הָעֵנִי עוֹמֵד בַּחוּץ וּבַעַל הַבַּיִת בְּפָנָיו, פֶּשֶׁט הָעֵנִי אֶת יָדוֹ לְפָנָיו וְנָתַן לְתוֹךְ יָדוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת,
 שְׂתִים לְאַסֵּר לְכַתְחֻלָּה, כְּשֶׁזֶה עוֹקֵר וְזֶה מְנִיחַ: פֶּשֶׁט הָעֵנִי אֶת יָדוֹ. וּבַתּוֹכָהּ קָפָה אוֹ הִסֵּל שֶׁמִּקְבֵּל בּוֹ כְּפָרוֹת מִבַּעַל הַבַּיִת. וְלִהְיוֹת נֶקֶט הוֹצָאָה בְּלִשׁוֹן עֵנִי וְעֲשִׂיר, דְּאֵגֵב אוֹרְחִיהָ קָא מְשַׁמַּע לָן דְּמַצְוָה הַבָּאָה בְּעֵבֶרָה אֲסוּרָה וְחִיבִין עָלֶיהָ: וְנָתַן לְתוֹךְ יָדוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. דְּעֵבִיד לִיהָ עֲקִירָה מְרֻשׁוֹת

המשנה המבוארת

ושני אופנים שאסורים מדרבנן, להעמיד בחוץ ברשות הרבים. פיצד. העני עומד בחוץ ובעל הבית בפנים, פשט העני את ידו לפנים ונתן את החפץ לתוך ידו של בעל הבית.

אופן א - איסור דאורייתא לעני - [הכנסה]

העני עומד בחוץ- ברשות הרבים, ובעל הבית בפנים- ברשות היחיד. העני נוטל את הסל שנמצא ברשות הרבים ופושט את ידו כשבתוכה נמצא הסל לתוך רשות היחיד, ומניח את הסל לתוך ידו של בעל הבית. באופן זה העני עבר על איסור דאורייתא, שהרי עקר את הסל מרשות הרבים, הכניסו לתוך רשות היחיד, והניחו שם בתוך ידו של בעל הבית.

או שְׁנַטְלַת מֵתוֹכָהּ וְהוֹצִיאָהּ, הָעֵנִי חַיֵּב וּבֵעַל הַבַּיִת
פְּטוּר. פֶּשֶׁט בַּעַל הַבַּיִת אֶת יָדוֹ לְחוּץ וְנָתַן
לְתוֹךְ יָדוֹ וְשָׁל עָנִי, אוֹ שְׁנַטְלַת מֵתוֹכָהּ וְהִכְנִים,
בַּעַל הַבַּיִת חַיֵּב וְהָעֵנִי פְּטוּר. פֶּשֶׁט הָעֵנִי אֶת יָדוֹ
לְפָנִים וְנָטַל בַּעַל הַבַּיִת מֵתוֹכָהּ, אוֹ שָׁנַתָּן
לְתוֹכָהּ וְהוֹצִיאָהּ, שְׁנִיָּהֶם פְּטוּרִין. פֶּשֶׁט בַּעַל

הַרְבִּים וְהִנָּחָה בְּרִשּׁוֹת הַיְחִיד: אוֹ
שְׁנַטְלַת מֵתוֹכָהּ וְהוֹצִיאָהּ. הַחֲפֵץ,
וְהִנִּיחַ בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים, דְּעֵבִיד
עֲקִירָה וְהִנָּחָה: הָעֵנִי חַיֵּב.
שְׁעֵשָׂה מְלֹאכָה שְׁלֵמָה. וְהָרִי
שְׁתִּים מִן הַתּוֹרָה לְעוֹמֵד בַּחוּץ.
וְאִף עַל גַּב דְּבַעֲיָן עֲקִירָה
מִמָּקוֹם שִׁיָּהֵי בּוֹ אַרְבָּעָה
טַפָּחִים עַל אַרְבָּעָה טַפָּחִים

וְהִנָּחָה בְּמָקוֹם שִׁיָּהֵי בּוֹ אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה וְלִיכָא, דִּינָד הָעֵנִי וּבֵעַל הַבַּיִת אֵין בֵּהּ מָקוֹם שִׁיָּהֵי
אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה, אֲמַרִינָן בְּגִמְרָא דִּידוֹ שֶׁל אָדָם חֲשׂוּבָה כְּאַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה, כִּיּוֹן שֶׁהִיא
עֲשׂוּיָה לְהִנִּיחַ בֵּהּ וְלִטֹל מִמֶּנָּה חֲפָצִים, וְאֶפְלוּ גְדוּלָּהִים הַרְבֵּה: וּבֵעַל הַבַּיִת פְּטוּר. פְּטוּר וּמִתָּר
גְּמוּר, דְּהָא לֹא מִיַּד עֵבֵד: פֶּשֶׁט בַּעַל הַבַּיִת כּוֹ' בַּעַל הַבַּיִת חַיֵּב. הָרִי שְׁתִּים מִן הַתּוֹרָה לְעוֹמֵד
בְּפָנִים: פֶּשֶׁט הָעֵנִי כּוֹ'. דְּעֵבִיד הָעֵנִי עֲקִירָה מִרִשּׁוֹת הַרְבִּים: וְנָטַל בַּעַל הַבַּיִת מֵתוֹכָהּ. וְהִנִּיחַ
בְּפָנִים, וְעֵבִיד לִיָּהּ בַּעַל הַבַּיִת הִנָּחָה בְּרִשּׁוֹת הַיְחִיד: אוֹ שָׁנַתָּן לְתוֹכָהּ. דְּעֵבִיד לִיָּהּ בַּעַל הַבַּיִת
עֲקִירָה מִרִשּׁוֹת הַיְחִיד: וְהוֹצִיאָהּ. הָעֵנִי וְהִנִּיחַ בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים: שְׁנִיָּהֶם פְּטוּרִים. שְׁלֹא עָשָׂה שׁוּם
אַחַד מֵהֶם מְלֹאכָה שְׁלֵמָה. אֲבָל אֲסוּרִים לַעֲשׂוֹת כֵּן, שְׁמָא יָבֹאוּ כָל אֶחָד בְּפָנָיו עֲצָמוֹ לַעֲשׂוֹת

הַמְשָׁנָה הַמְּבֹאֵרֶת

הַעוֹמֵד בְּרִשּׁוֹת הַיְחִיד, אוֹ שְׁנַטְלַת מֵתוֹכָהּ וְהוֹצִיאָהּ - אוֹ שֶׁפִּשְׁט אֶת יָדוֹ כְּשֶׁהִיא רִיקָה לְפָנִים לְרִשּׁוֹת
הַיְחִיד וְנִטַל חֲפֵץ מִתּוֹךְ יָדוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת וְהוֹצִיאָהּ, הָעֵנִי חַיֵּב, שְׁעֵשָׂה עֲקִירָה וְהִנָּחָה, וּבֵעַל הַבַּיִת
פְּטוּר, שֶׁהָרִי לֹא עָשָׂה כְּלוּם. כַּעַת מְבֹאֵרֶת הַמְשָׁנָה אוֹפֵן הַחַיּוּב לְבַעַל הַבַּיִת הַעוֹמֵד בְּפָנִים,
פֶּשֶׁט בַּעַל הַבַּיִת אֶת יָדוֹ לְחוּץ לְרִשּׁוֹת הַרְבִּים וּבִידוֹ חֲפֵץ, וְנָתַן לְתוֹךְ יָדוֹ שֶׁל עָנִי - וְנָתַן הַחֲפֵץ
לְתוֹךְ יָדוֹ שֶׁל הָעֵנִי הַעוֹמֵד בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים, אוֹ שְׁנַטְלַת מֵתוֹכָהּ - אוֹ שֶׁפִּשְׁט יָדוֹ כְּשֶׁהִיא רִיקָה
לְחוּץ וְנִטַל מִתּוֹךְ יָד הָעֵנִי הַעוֹמֵד בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים וְהִכְנִים אֶת הַחֲפֵץ לְרִשּׁוֹת הַיְחִיד, בַּעַל הַבַּיִת
חַיֵּב, שְׁעֵשָׂה עֲקִירָה וְהִנָּחָה, וְהָעֵנִי פְּטוּר לְפִי שֶׁלֹא עָשָׂה כְּלוּם.

עד כאן ביאר התנא את שני אופנים שעני חייב ושני אופנים שבעל הבית חייב. ונעת מבאר התנא את
ארבעת האופנים שאין בהן איסור דאורייתא אלא אסורים מדרבנן.

פֶּשֶׁט הָעֵנִי אֶת יָדוֹ כְּשֶׁבִּתּוֹכָהּ חֲפֵץ לְפָנִים לְרִשּׁוֹת הַיְחִיד, וְנָטַל בַּעַל הַבַּיִת אֶת הַחֲפֵץ מֵתוֹכָהּ - מִתּוֹךְ
יָד הָעֵנִי, וְנִמְצָא שֶׁהָעֵנִי עָשָׂה עֲקִירָת הַחֲפֵץ מִרִשּׁוֹת הַרְבִּים וּבֵעַל הַבַּיִת עָשָׂה הִנָּחָה בְּרִשּׁוֹת הַיְחִיד,
אוֹ שֶׁלֹא הִכְנִים הָעֵנִי חֲפֵץ לְרִשּׁוֹת הַיְחִיד, אֲלֵא שָׁנַתָּן בַּעַל הַבַּיִת חֲפֵץ לְתוֹכָהּ - לְתוֹךְ יָד הָעֵנִי
שֶׁהִכְנִיסָהּ כְּשֶׁהִיא רִיקָה לְרִשּׁוֹת הַיְחִיד, וְהוֹצִיאָהּ הָעֵנִי אֶת יָדוֹ מִרִשּׁוֹת הַיְחִיד לְרִשּׁוֹת הַרְבִּים כְּשֶׁהִחֲפֵץ
בְּתוֹכָהּ, וְנִמְצָא שְׁעֵשָׂה בַּעַל הַבַּיִת עֲקִירָה בְּרִשּׁוֹת הַיְחִיד, וְהָעֵנִי עָשָׂה הִנָּחָה בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים, שְׁנִיָּהֶם
פְּטוּרִין, כִּי שְׁנִיָּהֶם לֹא עָשׂוּ מְלֹאכָה גְּמוּרָה, אֲבָל עָבְרוּ אִיסוּר דְּרַבְּנָן. וְהִינּוּ אוֹפֵן אֶחָד שֶׁל עֲקִירָה
בְּלֹא הִנָּחָה שֶׁפְּטוּר אֲבָל אִיסוּר מִדְּרַבְּנָן לְעֵנִי, וְכֵן אוֹפֵן אֶחָד שֶׁל עֲקִירָה בְּלֹא הִנָּחָה לְבַעַל הַבַּיִת.

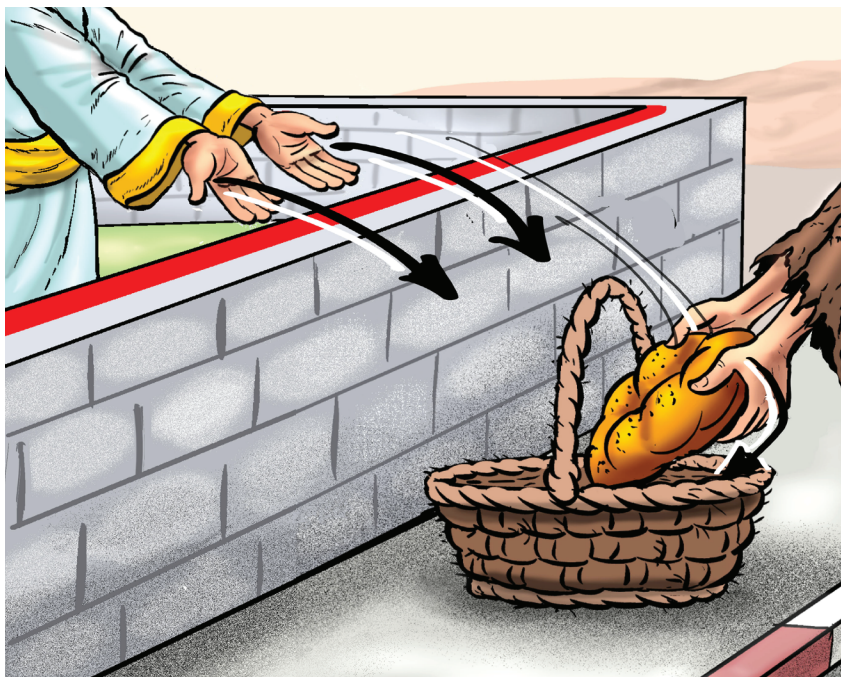
הַבַּיִת אֶת יָדוֹ לַחוּץ וְנִטְלָה הָעֵנִי מִתּוֹכָהּ, אוֹ שְׁנֵתָן לְתוֹכָהּ וְהִכְנִיס, שְׁנֵיהֶם פְּטוּרִין:
 עֲקִירָה לְעֵנִי וְעֲקִירָה לְבַעַל הַבַּיִת, הַנְּחָה לְעֵנִי וְהַנְּחָה לְבַעַל הַבַּיִת, מְשׁוּם דְּלֹא חָשִׁיב אֶלֶּא עֲקִירוֹת שֶׁהֵן תְּחִלַּת הַמְּלָאכָה וְאִיכָּא לְמִיחָשׁ שְׂמָא יִגְמְרָנָהּ, אֲבָל הַנְּחֹת שֶׁהֵן סוּף הַמְּלָאכָה לֹא קָחָשִׁיב:

הַמְּשֻׁנָּה הַמְּבֹאֶרֶת

ואם פֶּשֶׁט בַּעַל הַבַּיִת אֶת יָדוֹ לַחוּץ לַרְשׁוֹת הַרְבִּים וְחִפֵּץ בְּתוֹכָהּ וְנִטְלָה הָעֵנִי אֶת הַחִפֵּץ מִתּוֹכָהּ, וְהֵינּוּ שַׁעֲשֵׂה בַּעַל הַבַּיִת עֲקִירָה וְהֵעֵנִי עֲשֵׂה הַנְּחָה, אוֹ שֶׁלֹּא הוֹצִיא בַּעַל הַבַּיִת חִפֵּץ בִּידוֹ אֲלֵּא שְׁנֵתָן הָעֵנִי חִפֵּץ לְתוֹכָהּ - לַתּוֹךְ יָד בַּעַל הַבַּיִת שֶׁהוֹצִיאָהּ כִּשְׁהִיא רִיקָה לַחוּץ וְהִכְנִיס בַּעַל הַבַּיִת אֶת הַחִפֵּץ, וְהֵינּוּ שֶׁהֵעֵנִי עֲשֵׂה עֲקִירָה וּבַעַל הַבַּיִת הַנְּחָה, שְׁנֵיהֶם פְּטוּרִין, מְשׁוּם שֶׁאֵף אֶחָד מֵהֶם לֹא עֲשֵׂה מְלָאכָה גְּמוּרָה, אֲבָל עֲבָרוּ אִיסוּר דְּרַבְנָן. הַרִי עוֹד אוֹפֵן שֶׁל עֲקִירָה בְּלֹא הַנְּחָה לְבַעַל הַבַּיִת וְעֲקִירָה בְּלֹא הַנְּחָה לְעֵנִי:

אופן ב - איסור דאורייתא לעני [הוצאה]

העני עומד בחוץ- ברשות הרבים, ובעל הבית בפנים- ברשות היחיד. העני מכניס את ידו כשהיא ריקה לרשות

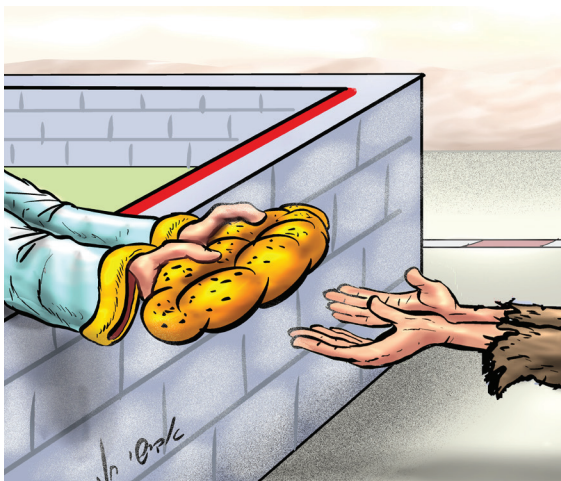
היחיד ששם עומד בעל הבית ולוקח מידו של העשיר ככר או כל חפץ, ומוציאו לרשות הרבים ומניחו בסל הנמצא שם.

באופן זה העני עבר על איסור דאורייתא, שהרי עקר את הככר מרשות היחיד, הוציאו לתוך רשות הרבים, והניחו בתוך הסל שלו הנמצא שם.

אופן ג- איסור דאורייתא לבעל הבית [הוצאה]

העני עומד בחוץ- ברשות הרבים, ובעל הבית בפנים- ברשות היחיד. בעל הבית נוטל ככר מביתו ומוציא את ידו לרשות הרבים ומניחו בידו של העני.

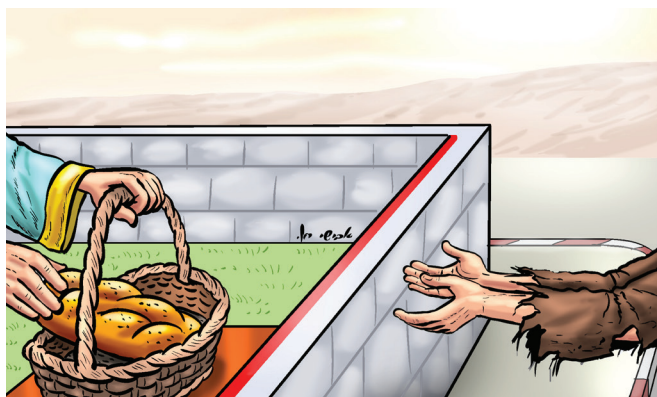
באופן זה **בעל הבית** עבר על איסור דאורייתא, שהרי **עקר** את הככר מרשות היחיד, **הוציאו** לרשות הרבים **והניחו** בידו של העני העומד שם.

אופן ד- איסור דאורייתא לבעל הבית [הכנסה]

העני עומד בחוץ- ברשות הרבים, ובעל הבית בפנים- ברשות היחיד. בעל הבית עוקר את הסל מתוך ידו של העני שברשות הרבים, מכניס את הסל ומניחו ברשותו-רשות היחיד.

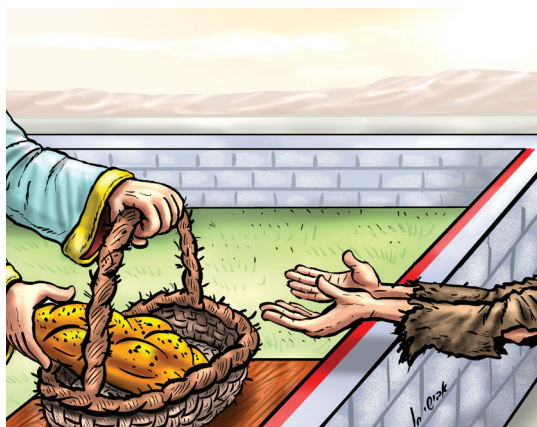
באופן זה **בעל הבית** עבר על איסור דאורייתא, שהרי **עקר** את הסל מידו של העני שברשות היחיד, **הכניס** לרשות היחיד, ואף **הניח** את הסל ברשותו.

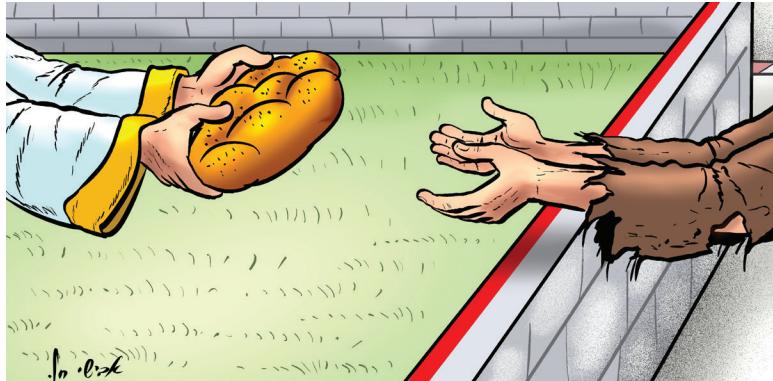

אופן ה- איסור דרבנן לעני [רק עקירה]

העני עומד בחוץ- ברשות הרבים, ובעל הבית בפנים- ברשות היחיד. העני נוטל את הסל שנמצא ברשות הרבים ופושט את ידו כשבתוכה הסל לתוך רשות היחיד, ובעל הבית לוקח את הסל מידו ומניח את הסל ברשותו- רשות היחיד.

באופן זה **העני** עבר על איסור **דרבנן** כשעקר את הסל מרשות הרבים, שהרי **רק עקר** את הסל מרשות הרבים אבל לא הניחו בתוך רשות היחיד, שהרי בעל הבית לקח מידו והניח.

אופן ו- איסור דרבנן לעני [רק הנחה]

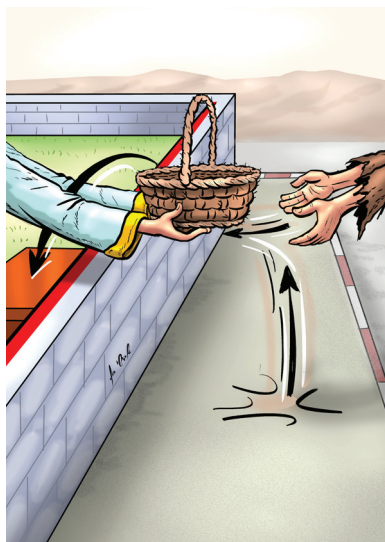
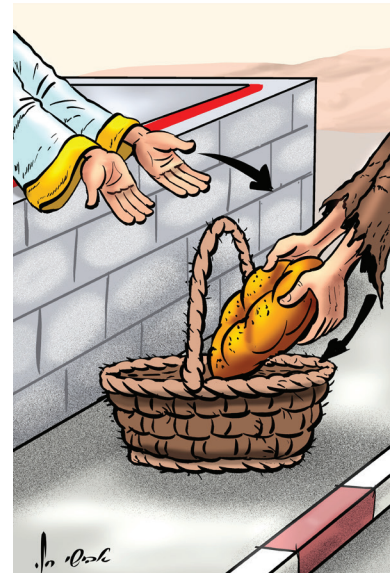
העני עומד בחוץ- ברשות הרבים, ובעל הבית בפנים- ברשות היחיד. פושט העני את ידו הריקה לתוך רשות היחיד, ובעל הבית מניח כיכר בידו, העני מושך את ידו חזרה ובתוכה הככר לרשות הרבים בה הוא עומד ומניחה אצלו.

באופן זה **העני** עבר על איסור **דרבנן** כשהוציא את הככר מרשות היחיד והניחו אצלו ברשות הרבים, נמצא שעשה **רק הנחה**.

אופן ז- איסור דרבנן לבעל הבית [רק עקירה]

העני עומד בחוץ- ברשות הרבים, ובעל הבית בפנים- ברשות היחיד. בעל הבית מוציא בידו ככר מרשותו לרשות הרבים, והעני נוטל מידיו את הככר ומניחו בסלו.

באופן זה **בעל הבית** עבר על איסור **דרבנן**, שהרי **רק עקר** את הככר מרשותו- רשות היחיד והוציאה אל רשות הרבים, שהרי העני עשה את ההנחה ברשות הרבים כשלקחה מידו.

אופן ח- איסור דרבנן לבעל הבית [רק הנחה]

העני עומד בחוץ- ברשות הרבים, ובעל הבית בפנים- ברשות היחיד. בעל הבית הוציא את ידו לחוץ, כלומר לרשות הרבים כשהיא ריקה, העני עקר את הסל מרשות הרבים והניחה בתוך ידו של בעל הבית, אחר שהניח העני את הסל בידו משך בעל הבית את הסל והניחו ברשותו (כדי להניח בו ככר).

באופן זה **בעל הבית** עבר על איסור **דרבנן**, שהרי רק לקח את הסל **הניח** ברשותו, שהרי העני עקר את הסל ונתנו לתוך ידו של בעל הבית.

ב. לא יֵשֶׁב אָדָם לְפָנֵי הַסֵּפֶר סְמוּךְ לְמִנְחָה, עַד שִׁיתְפַּלֵּל. לֹא יִכְנַס אָדָם לְמִרְחֵץ וְלֹא לְבִרְסָקִי וְלֹא לְאֹכֵל וְלֹא לְדִין. וְאִם הִתְחִילוּ, אֵין מְפַסְקִין. מְפַסְקִים

ב. לא יֵשֶׁב אָדָם לְפָנֵי הַסֵּפֶר. וְאִפְלוּ בְחַל, וּמִשׁוּם דְּבָעֵי לְמַתְנֵי לֹא יֵצֵא הַחַיֵּט בְּמַחְטוֹ וְכוּ' שְׁמָא יִשְׁכַּח וְיֵצֵא דְדָמֵי לְגִזְרָה דְלֹא יֵשֶׁב אָדָם לְפָנֵי הַסֵּפֶר סְמוּךְ לְמִנְחָה, שְׁמָא יִשְׁכַּח וְלֹא יִתְפַּלֵּל, מִשׁוּם הֵכִי

תָּנָא לְהוּ הֵכָא, וְאִידי דְזוּטְרָן מְלִיְהוּ פְּסִיק וְתַנִּי לְהוּ בְּרִישָׁא, וְהֵדֵר מְפָרֵשׁ מְלֵי דְשַׁבַּת וּמְאַרְיָךְ בְּהֵן: סְמוּךְ לְמִנְחָה. מִנְחָה גְדוּלָה מִשֵּׁשׁ שְׁעוֹת וּמְחַצָּה וּלְמַעְלָה, וְסְמוּךְ לְמִנְחָה הֵינּוּ מִתְחַלֵּת שְׁעָה שְׁבִיעִית, וְאַף עַל פִּי שְׁעוֹנְתָהּ מְרַבָּה, גִּזְרָה שְׁמָא יִשְׁכַּח הַזּוּג שֶׁל סְפָרִים אַחַר שֶׁהִתְחִיל לְהַסְתַּפֵּר, וְתַעֲבֹר עוֹנֵת הַתְּפִלָּה קֹדֶם שִׁיתְקַנְנּוּ וְיִשְׁלִים הַתְּסַפְּרֹת: וְלֹא יִכְנַס לְמִרְחֵץ. סְמוּךְ לְמִנְחָה, שְׁמָא יִתְעַלֵּף: וְלֹא לְבִרְסָקִי. מְקוּם עֵבוֹד הָעוֹרוֹת, דְּלִמָּא חֲזִי פְּסִידָא וְקִלְקוּל בְּעוֹרוֹת אִם לֹא יִנְיַעַם מִמְּקוֹמָם וְיִתְקַנֵּם, וְיִמְשֹׁךְ בְּמִלְאֲכָתוֹ עַד שֶׁתַּעֲבֹר עוֹנֵת הַתְּפִלָּה: וְלֹא לְאֹכֵל. אִפְלוּ בְּסַעֲוֵדָה קְטַנָּה, שְׁמָא יִמְשֹׁךְ בְּסַעֲוֵדָה: וְלֹא לְדִין. אִפְלוּ בְּגִמְרָ דִין, שֶׁכָּבֵר שְׁמֵעוּ טַעֲנוֹת בְּעֲלֵי דִינָן וְלֹא נִשְׂאָר עֲלֵיהֶן אֲלֵא לְפִסְקֵי הַדִּין בְּלִבְד, דְּלִמָּא חֲזוּ טַעֲמָא וְיִסְתְּרוּ מֵה שְׁהִיוּ רוֹצִים לְפִסְק, וְחֻזְרָה לְהִיּוֹת תְּחִלַּת הַדִּין: וְאִם הִתְחִילוּ. בְּחֵד מִכָּל הַנִּי דְאַמְרִינָן, אֵין מְפַסְקִין, אֲלֵא יְגַמְרוּ וְאַחַר כֵּךְ יִתְפַּלֵּל, וְהוּא יִשֵּׁשׁ שֶׁהוּא בְּיוֹם לְגִמְרוּ קֹדֶם שִׁיעֲבֹר זְמַן הַתְּפִלָּה. וְהִתְחַלֵּת הַתְּסַפְּרֹת מְשִׁינִיחַ מַעֲפָרֵת שֶׁל סְפָרִים בֵּין בְּרַכְיֹו, הוּא הַסּוּדָר שְׁנוֹתָן הַמְתַּגַּלַּח עַל בְּרַכְיֹו כְּדִי שְׁלֹא יִפֹּל הַשְּׁעָר עַל בְּגָדָיו. וְהִתְחַלֵּת הַמְּרַחֵץ מְשִׁיפֵשֵׁט הַבְּגָד הַסְּמוּךְ לְבִשְׂרוֹ, וְאִית דְּמְפָרְשֵׁי מְשִׁסִּיר הַסּוּדָר שְׁעֲלֵיו שֶׁהוּא רֵאשׁוֹן לְהַפְּשֵׁט בְּגָדָיו. וְהִתְחַלֵּת הַבְּרַסְקִי מְשִׁיחָגֵר בֵּין כַּתְּפָיו אֶת בְּתֵי זְרוּעוֹתָיו כְּדִי לְהַתְּעַסֵּק בְּעוֹרוֹת. וְהִתְחַלֵּת אֲכִילָה מְשִׁיטֵל יְדָיו. וְהִתְחַלֵּת הַדִּין מְשִׁיטְעֵפּוֹ הַדִּינָן כְּטִלְיָתָן לְשַׁבַּת לְדִין בְּאִימָה וּבִירְאָה, וְאִם הָיוּ מְעַטְפִים וְיוֹשְׁבִים בְּדִין וְכֹא לְפָנֵיהֶם דִּין אַחַר סְמוּךְ לְמִנְחָה, הוּא הַתְּחַלֵּת אוֹתוֹ הַדִּין מְשַׁפְּתָחוּ בְּעֲלֵי הַדִּין בְּטַעֲנוֹתָם:

הַמְּשַׁנָּה הַמְּבוֹאֵרֵת

מְשַׁנָּה ב

משנתנו מביאה כמה דברים שאסור לעשותם סמוך לזמן תפילת המנחה אף בימות החול מפני החשש שימשך בהם ויעבור זמן תפילה. ואף על פי שמסכת זו עוסקת בדיני שבת בכל זאת מזכירה המשנה דינים אלו אגב הדינים המוזכרים במשנה הבאה שאסור לעשותם סמוך לחשיכה שמא ישכח כשתגיע השבת ויבוא לידי איסור בשבת [רש"י שבת ט. ב ד"ה עד]. ומפני שדיניה קצרים, הקדים אותה לדינים הנידונים במשניות הבאות בעניני שבת [רבנו עובדיה מברטנורא].

לֹא יֵשֶׁב אָדָם לְפָנֵי הַסֵּפֶר סְמוּךְ לְמִנְחָה - לֹא יִתְחַלֵּל אָדָם לְהַסְתַּפֵּר חֲצִי שְׁעָה קוֹדֶם מִנְחָה גְדוּלָה, עַד שִׁיתְפַּלֵּל - לְפָנֵי שִׁיתְפַּלֵּל תְּפִלַּת מִנְחָה, מִפְּנֵי שְׂאוּלֵי יִשְׁבְּרוּ הַמְּסַפְּרִים, וְעַד שִׁיתְקַנֵּם יַעֲבֹר זְמַן הַתְּפִלָּה. וְכֵן לֹא יִכְנַס אָדָם לְמִרְחֵץ סְמוּךְ לְמִנְחָה גְדוּלָה אִפְלוּ רַק לְהַזִּיעַ, שְׁמָא יִתְעַלֵּף, וְלֹא לְבִרְסָקִי - וְלֹא יִכְנַס לְבוֹרְסָקִי וְהוּא מְקוּם עֵיבוֹד עוֹרוֹת, שְׁמָא יִרְאֶה שְׁצָרִיךְ לְהַתְּעַסֵּק בָּהֶם וְתִמְשֹׁךְ מִלְּאֲכָתוֹ עַד שִׁיעֲבֹר זְמַן הַתְּפִלָּה, וְלֹא לְאֹכֵל - וְלֹא יִתְחַלֵּל לְאֹכֹל אִפְלוּ סַעֲוֵדָה קְטַנָּה, שְׁמָא יִמְשֹׁךְ בְּסַעֲוֵדָתוֹ, וְלֹא לְדִין - וְדִינָיִם לֹא יִכְנַסוּ לְדִין, שְׁמָא יִתְמַשְׁכוּ טַעֲנוֹת הַצַּדִּים. וְאִם הִתְחִילוּ - אַחַד מִכָּל אֵלוֹ הַדְּבָרִים וְהִגִּיעַ זְמַן מִנְחָה, אֵין מְפַסְקִין - אֵין צְרִיכִים לְהַפְּסִיק אִם לֹא יַעֲבֹר זְמַן הַתְּפִלָּה עַד שִׁיִּסְיִמוּ.

לְקָרוֹת קְרִיאַת שְׁמַע, וְאֵין מִפְסִיקִים לְתַפְלָה: מִפְסִיקוֹן לְקְרִיאַת שְׁמַע. מִלְתָּא אַחֲרֵיתִי נֶקֶט, וְהָכִי קְאָמַר, חֲבֵרִים הָעוֹסְקִים בְּתוֹרָה, מִפְסִיקִים תּוֹרָתָן לְקְרִיאַת שְׁמַע, דְּזַמְנָה קְבוּעָה, דְּכַתִּיב (דברים ו, 1) וּבְשֹׁכְבְךָ וּבְקוּמְךָ: **וְאֵין מִפְסִיקוֹן לְתַפְלָה.** שְׁאֵין לָהּ זְמַן קְבוּעָה דְאֻרְיָתָא. וְלֹא שְׁנוּ אֲלָא כְּגוֹן רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי וְחֲבֵרָיו שֶׁתּוֹרָתָן אֲמָנוּתָן, אֲבָל אָנוּ הוּאֵיל וְאָנוּ מִפְסִיקִין תּוֹרָתָנוּ לְאֲמָנוּתָנוּ כֹּל שֶׁכֵּן שְׁנַפְסִיק לְתַפְלָה:

המשנה המבוארת

תלמידי חכמים העוסקים בתורה, מפסיקים לקרות קריאת שמע - צריכים להפסיק ממשנתם כדי לקרות קריאת שמע לפני שיעבור זמנה, וְאֵין מִפְסִיקִים לְתַפְלָה - אבל אינם מפסיקים לתפלה, אם תורתם אומנותם כרשב"י וחביריו:

לא ישב אדם לפני הספר סמוך למנחה, עד שיתפלל

כל הפעולות והעניינים המזכירים במשנה אסור להתחיל ולעסוק בהם קודם תפילת המנחה, כלומר כמחצית השעה קודם זמן מנחה גדולה (שהוא שש וחצי שעות מתחילת היום, בזמנינו בימות הקיץ הוא בסביבות השעה 13.15 ובזמנות החורף בסביבות השעה 12.00), הטעם שאסרו זאת חכמים הוא מפני שמתוך התעסקותו בהם עלול להמשיך בהם וישכח להתפלל מנחה, אלא תחילה יתפלל ואחר כך יעסוק במלאכתו.

[גמרא שבת ט, ב, רבנו עובדיה מברטנורא, שו"ע או"ח סי' רלב סעיף ב].

אולם המשנה מסייגת את דבריה, שדין זה הוא מלכתחילה, אבל אם אדם כבר התחיל באחת מהמלאכות הללו (אפילו אם עבר על הדין) יכול להמשיך במלאכתו אם הוא יודע שישאר לו זמן להתפלל מנחה אף אחר שיסיים את מלאכתו.

[תוס' שבת שם בד"ה ואם התחילו, רבנו עובדיה מברטנורא].

להלן נפרט את הפעולות האסורות קודם המנחה, ומה נחשב בכל אחד מהפעולות 'התחלה'.

לא ישב אדם לפני הספר - אין להכנס לספר כדי להסתפר, מפני שחוששים שמא ישברו המספריים של הספר באמצע התספורת ויצטרך לתקנם או לטרוח לחפש מספריים אחרות, ולבינתיים יעבור הזמן. אולם אם כבר הניח הספר את המעפורת (כמין בד שנותנים על המסתפרים שלא יתלכלכו בגדיהם מהשערות) על ברכיו של המסתפר, יכול להמשיך בתספורת שבוה נחשב שכבר התחיל במלאכתו.

[גמרא שם, רש"י שם ד"ה שמא ישבר, רמב"ם בפיה"מ, רבנו עובדיה מברטנורא].

לא יכנס אדם למרחץ - אין להכנס לבית המרחץ כדי לחוץ ראשו, לרחוץ גופו ולהזיע, מפני החשש שיתעלף בבית המרחץ מחמת החום ויעבור זמן התפילה. אולם אם כבר נכנס למרחץ ופשט את בגדו העליון זו כבר התחלת הרחיצה, ויכול להמשיך לרחוץ.

[גמרא שם, וברש"י ד"ה משיערה מעפרתו].

ולא לבורסקי- אין להכנס לבית מלאכה לעיבוד עורות הנקרא 'בורסקי', שמא בשעת מלאכתו ייראה עורות שמתחילים להתקלקל ומצריכים טיפול מיידی בעיבודם וישלח ידו לתקן את ההפסד וימשך בכך עד שיעבור זמן התפילה. אולם אם נכנס לבורסקי כדי להתחיל במלאכתו והפשיל את שרווליו לקשרם שלא יפלו, או שקשר את הסינר בין כתפיו, יכול להמשיך במלאכתו.

[גמרא שם, רמב"ם בפיה"מ, רבנו עובדיה מברטנורא. ורש"י שם בד"ה ומטריד פירש באופן אחר. להרחבה ראה: רמב"ם הל'

תפילה פ"ו ה"ו, ספר הבתים שבת שם, פירוש ריבב"ן שם, ארחות חיים מלוניל סוף הל' תפילת המנחה, ובמאירי שם ד"ה מאחר].

מנחה
קטנה
6:00

בית-דין

בית דין צדק

בית
דין
ואתם יושבים
עליו

בורסקי

בית מרחץ

בני עין
אדם יחי
בני בעה

▶▶ **ולא לאכול** - אין לאדם להתחיל באכילת סעודה קודם תפילת המנחה, שמא ימשך באכילתו וקודם שיסיים סעודתו יעבור זמן תפילת מנחה. אולם אם נטל כבר את ידיו לסעודה, הרי זה נחשב כתחילת סעודה ויכול להמשיך ולסעוד סעודתו. [גמרא שבת שם, רבנו עובדיה מברטנורא].

ולא לדין - אין לאדם להכנס לדין תורה לפני דיינים קודם תפילת המנחה, אפילו אם כבר שמעו הדיינים את טענות בעלי הדין וכעת רוצים לפסוק את הדין, מכל מקום הדבר נאסר שמא יסתור אחד את טענות השני ויחזרו לתחילת הדין, וימשך הדין זמן רב עד שיעבור זמן תפילה. אולם אם נכנס לבית הדין והדיינים כבר היו מעוטפים בטלית כדרכם בשעה שדנים, הרי זה נחשב שהדין התחיל ואין צריך להפסיק. ואם היו מעוטפים כבר מהדין הקודם שבא לפניהם, אם התחילו בעלי הדין לטעון את טענותיהם אז ייחשב הדבר לתחילת דין.

[גמרא שבת י, א ורבנו עובדיה מברטנורא].

בית
הפנסת
בערות המנחה

לא יצא החיט במחטו סמוך לחשכה, שמא ישבח ויצא. ולא הלבלר בקלמוסו.

ג. לא יצא החיט במחטו. אפלו תחובה לו בכגדו, שמא ישבח ויצא, ואמן דרך אמנותו חיב, שדרך האמנים לתוכן בכגדיו כשיוצאים לשוק: שמא ישבח ויצא. משתחשף: הלבלר. הסופר: בקלמוסו. התחוב אחריו אזניו כדרך הסופרים: ולא יפלה את כליו. מבער כנים מבגדיו. תרגום בערתי הקדש פליתי:

המשנה המבוארת

משנה ג

במשנה יובאו כמה דברים שאסור לשאתם על גופו סמוך לחשיכה שמא ישבח כשתגיע השבת ויבוא לידי איסור הוצאה בשבת.

לא יצא החיט במחטו ערב שבת סמוך לחשכה, שמא ישבח להסירו ולהצניעו לפני שבת ויצא עם המחט בשבת ויעבור על מלאכת הוצאה. ולא הלבלר בקלמוסו - וכן הסופר לא

לא יצא החיט במחטו סמוך לחשכה, שמא ישבח ויצא

וזרו חכמים שלא יצא החיט כשהמחט תחובה בבגדו, וכן לא יצא הלבלר [-סופר] בקולמוס שמניח על אוזנו בערב שבת 'סמוך לחשיכה' כלומר כמחצית השעה קודם שקיעת החמה.

וְלֹא יַפְלֶה אֶת בְּלִיּוֹ, וְלֹא יִקְרָא לְאֹר הַנֵּר. בְּסֵפֶר, שְׁמַא יִטָּה הַנֵּר לְהִבִּיא הַשֶּׁמֶן לְפִי הַפְּתִילָה כְּדִי שְׂיִדְלַק יָפֶה, וְנִמְצָא מִכְעִיר בְּשַׁבַּת, וְאֶפְלוּ הִיָּה הַנֵּר גְּבִיהַ שְׁתִּים וְשֵׁלֶשׁ קוֹמוֹת, לְעוֹלָם אֲסוּר לְקֵרוֹת לְאֹר הַנֵּר אֲלֵא אִם

וְלֹא יַפְלֶה אֶת בְּלִיּוֹ, וְלֹא יִקְרָא לְאֹר הַנֵּר. בְּאֵמֶת אָמְרוּ, הַחֲזוֹן רוֹאֶה הֵיכָן תִּינּוּקוֹת קוֹרְאִים, אֲבָל הוּא לֹא יִקְרָא. פִּיּוּצָא בּוֹ, לֹא יֵאכַל הַזָּב עִם הַזָּבָה, מִפְּנֵי הַרְגֵּל עֲבֵרָה:

כֵּן יֵשׁ עִמּוֹ אָדָם אַחֵר לְשִׁמְרוֹ, אוֹ אִם הוּא אָדָם חָשׁוּב שְׁאִינוּ רָגִיל לְעוֹלָם לְתַקֵּן הַנֵּר: הַחֲזוֹן מְלַמֵּד תִּינּוּקוֹת: מֵהֵיכָן תִּינּוּקוֹת קוֹרְיָן. מֵהֵיכָן יִתְחִילוּ לְקֵרוֹת, דְּבַעֲיִין מְעַט כִּי הָאִי לֹא גִזְרִינָן שְׁמַא יִטָּה. וְהַתִּינּוּקוֹת קוֹרְאִין לְפָנֵי רֶבֶן לְאֹר הַנֵּר, שְׁאִימַת רֶבֶן עֲלֵיהֶם: אֲבָל הוּא לֹא יִקְרָא. כָּל הַפְּרָשָׁה, מִפְּנֵי שְׁאִין אִימַתָּן עָלָיו, וְשְׁמִירְתָּן לֹא הוּיָא שְׁמִירָה. וּמֵהָאִי טַעְמָא נִמִּי אִיכָא לְמֵאן דְּאָמַר דְּאִשָּׁה שׁוֹמֵרֶת לְבַעֲלָהּ אֵין שְׁמִירְתָּהּ שְׁמִירָה, שְׁאִין אִימַתָּה עָלָיו: פִּיּוּצָא בּוֹ. לְעִשׂוֹת הַרְחָקָה מִן הַעֲבֵרָה, אָמְרוּ לֹא יֵאכַל הַזָּב עִם אִשְׁתּוֹ זָבָה, וְאִף עַל פִּי שְׁשֻׁנֵיהֶם טַמְאִים: מִפְּנֵי הַרְגֵּל עֲבֵרָה. שְׁמִתוּךְ שְׁהֵם מִתְיַחֲדִים יָבֵא לְבַעַל זָבָה שְׁהִיא בְּכֵרֶת. וְזָב וְזָבָה לְרִבּוּתָא נִקְטָ, שְׁהַתְשָׁמִישׁ קָשָׁה לְהֵן וְאִיכָא לְמִימַר דְּוֹדָאֵי לֹא יָבֵאוּ לְיַדֵּי הַרְגֵּל עֲבֵרָה, אֶפְלוּ הִכִּי לֹא יֵאכְלוּ זֶה עִם זֶה:

המשנה המבוארת

יצא עם הקולמוס ערב שבת סמוך לחשיכה, שמא ישכח ויצא עמו בשבת. ולא יפלה את בליו - לא יבער כינים מבגדיו, ולא יקרא בספר, לאור הנר - שתי פעולות אלו לא יעשה לאור הנר בשבת, גזירה שמא יטה את הנר כדי שיאיר יותר ויעבור על מלאכת הבערה. באמת אמרו, החזן - מלמד תינוקות רואה היכן תינוקות קוראים - מותר לו להסתכל בספר ולראות היכן התינוקות צריכים להתחיל לקרות, כי בראייה קצרה כזו לא חששו שמא יבא להטות, אבל הוא לא יקרא עמהם כל הפרשה מתוך הספר גזירה שמא יטה. פיוצא בו - כמו שגזרו כאן מחמת שחששו שיבא לידי עבירה, כמו כן גזרו שלא יאכל הזב עם הזבה אף ששניהם טמאים, מפני הרגל עברה - שמא מתוך קירוב דעתם יבואו לידי עבירה:

►► טעם גזירה זו משום שחששו חכמים שאם יצא באופן זה ייתכן ולא ירגיש בכך בכניסת השבת ולא יסיר את המחט או הקולמוס ויטלטלם בשבת ובכך הוא מתחייב חטאת על שטלטל ברשות הרבים (איסור טלטול חפץ ארבע אמות ברשות הרבים הוא בכלל מלאכת 'מוציא מרשות לרשות').

[גמרא שבת יא, א וראה ביאור הלכה או"ח סי' רנב סעיף ו].

משנתנו מביאה ב' דוגמאות לאיסור, האחד יציאת החייט במחטו, והשני יציאת הבלור בקולמוסו - מבארים המפרשים שלא בחינם הובאו שתי הדוגמאות, ובאה המשנה ללמדנו שלא נטעה לחשוב שהאיסור שייך רק במחטו של החייט שמחמת דקותו ישכח ולא ישגיח בה, אבל לבלר יכול לצאת בקולמוס שהוא עבה וניכר, לכך מלמדת המשנה שאף קולמוס הגדול ממחט גם הוא בכלל האיסור. [חדש האביב לרבי אליעזר פאפו בעל פלא יועץ שבת יא, א. להרחבה ראה: מאירי שבת שם, ובשבת של מי שם ד"ה לא יצא].

ולא יפלה את פליו

מבואר במשנה, שאסור לאדם לבדוק את בגדיו לאור הנר כדי להסיר כינים שנדבקו בהם. טעם האיסור, הוא מפני שיש חשש שכשיבוא להסיר הכינים מבגדו לאור הנר, יטה את הנר להרבות את האור כדי למוצאם ולהסירם בקלות, לכן גזרו איסור על כך.

פירוש המילה 'יפלה' - יבער, מלשון הסרה כלומר להסיר הכינים הדבוקים בבגדו

[ראה אונקלוס דברים כו, ג, וברש"י שבת יב, א ד"ה ולא יפלה].

ויש שפירשו שיפלה, הוא לשון בדיקה, כלומר לא יבדוק את בגדיו לאור הנר לראות אם יש בהם כינים שצריך להסירם. [העירוק, ערך פל השני].

'כלים' - האמורים במשנה במקומות רבים וכן במשנתנו - לא יפלה את 'כליו', פירושם בגדים.

ולא יקרא לאור הנר

גזרו חכמים שלא יקרא אדם בספר לאור הנר הדולק בשבת, משום חשש שמא יטה את הנר תוך כדי לימודו כדי להגביר אורו ויבוא לידי איסור הבערה בשבת. בנרות שהיו מצויים בתקופת חכמי המשנה היה השמן מצטבר בחלקו האחורי של הנר והיה צורך להטותו על מנת להעביר את השמן לעבר הפה כדי להבעיר את הפתילה יותר [ראה ציור].

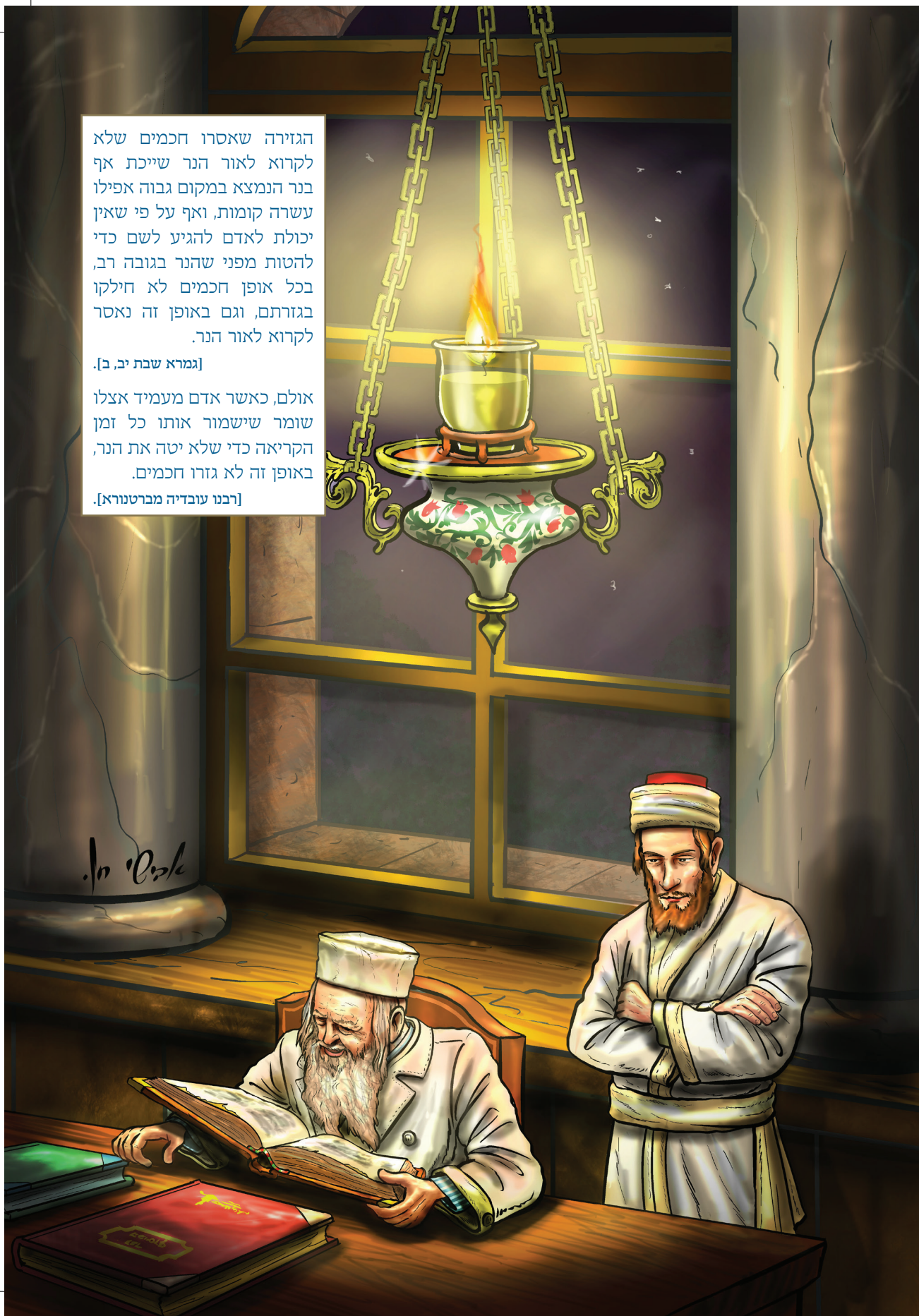

הגזירה שאסרו חכמים שלא לקרוא לאור הנר שייכת אף בנר הנמצא במקום גבוה אפילו עשרה קומות, ואף על פי שאין יכולת לאדם להגיע לשם כדי להטות מפני שהנר בגובה רב, בכל אופן חכמים לא חילקו בגזרתם, וגם באופן זה נאסר לקרוא לאור הנר.

[גמרא שבת יב, ב].

אולם, כאשר אדם מעמיד אצלו שומר שישמור אותו כל זמן הקריאה כדי שלא יטה את הנר, באופן זה לא גזרו חכמים.

[רבנו עובדיה מברטנורא].

ד. וְאֵלוּ מִהֲלָכוֹת. אֵין פּוֹלִין וְאֵין קוֹרִין לְאוֹר הַנֵּר דִּתְנִן בְּמִתְנִיתִין: בְּעֵלִית חֲנֻנְיָה בֶן חֲזַקְיָה. שְׁבַקְשׁוּ חֲכָמִים לִגְנוֹז סֵפֶר יְחֻזְקָאֵל, שְׁדַבְּרִי נְרָאִים כְּסוּתָרִים דְּבָרֵי תוֹרָה, כְּגוֹן כָּל נְבִלָה וְטִרְפָּה מִן הָעוֹף וּמִן הַבְּהֵמָה לֹא יֵאָכְלוּ הַכֹּהֲנִים (יחזקאל מד, לא), כֹּהֲנִים הוּא דְלֹא אָכְלִי הָא יִשְׂרָאֵל אָכְלִי, וְכְגוֹן וְכֵן תַּעֲשֶׂה בְּשִׁבְעָה בַּחֲדָשׁ (שם, מה), הֵיכֵן נִרְמָז קֶרֶבֶן זֶה בַּתוֹרָה. וְנִטְמָן חֲנֻנְיָה בֶן חֲזַקְיָה בְּעֵלִיָּה וַיֵּשֶׁב שָׁם וּפְרַשׁ סֵפֶר יְחֻזְקָאֵל:

המשנה המבוארת

משנה ד

משנתנו מבארת היכן נאמרו הדינים שבמשנה הקודמת.

וְאֵלוּ הַדִּינִים שֶׁשֶׁנִּינוּ בַּמִּשְׁנָה ג', לֹא יִפְלֵה וְלֹא יִקְרָא לְאוֹר הַנֵּר, הֵם מִן הַהֲלָכוֹת - מִן הַשְּׁמֵנָה עֶשֶׂר גִּזְרוֹת שְׁאֵמְרוּ בְּעֵלִית חֲנֻנְיָה בֶן חֲזַקְיָה בֶן גְּרִיזִין כְּשֶׁעָלוּ לְבַקְרוּ. וּבְאוֹתוֹ יוֹם שֶׁבִּקְרוּהוּ

חנניה בן חזקיה ופירוש ספר יחזקאל

במשנתנו מובא מעשה שהיה בתקופת הזוגות (בזמן הלל ושמאי - סוף ימי בית המקדש השני) שהחליטו חכמי אותו הדור לגנוז את ספר יחזקאל מאחר שכמה פסוקים בו נראים כסותרים את התורה. ובא אותו האיש זכור לטוב חנניה בן חזקיה מהמופלאים והגדולים שבאותו הדור שהחליט ללמוד היטב את ספר יחזקאל ולעמוד על כל סתירותיו, ולעמוד לתרצם אחת לאחת.

וכך עשה, עלה לעליית הגג להתבודד בה והעלו לו לעליה שלש מאות חביות של שמן שיספיקו לו לאור הנר לזמן רב (שאף בשעות היום היה לומד לאור הנר סוגר את פתחי החלונות ומאפיל את העליה מעיני רבים שלא יטרודוהו בלימודו) וישב שם ביום ובלילה ועסק לדרוש את ספר יחזקאל ולתרץ את כל סתירותיו.

מידי פעם בפעם היו מתכנסים רוב חכמי הדור לעלייתו של חזקיה לשמוע מפיו את החידושים והתירוצים שהתחדשו לו בלימודו.

אחת מהסתירות בספר יחזקאל לדברי התורה מובאת במסכת מנחות (מה, א) ממה שנאמר בספר יחזקאל (פרק מד פסוק לא) "וכל נבלה וטרפה מן העוף ומן הבהמה לא יאכלו הכהנים". הגמרא שואלת על פסוק זה שמובן ממנו שאיסור אכילת נבילה וטריפה הוא שייך רק לכהנים, והרי הוא סותר את מה שכתוב בתורה שאיסור נבילה וטריפה שייך לכל ישראל ולא רק לכהנים.

חנניה בן חזקיה עמד גם על שאלה זו ותירץ שכוונת הפסוק ביחזקאל היא שהיות והכהנים היו אוכלים בשר חטאת העוף, שלא היה שחוט אלא מלוק, דבר שעל פי התורה אינו מכשיר בשר רגיל לאכילה, אלא אך ורק לכהנים היה מותר לאכול את בשר חטאת העוף, לכן הזהירם יחזקאל אזהרה יתירה.